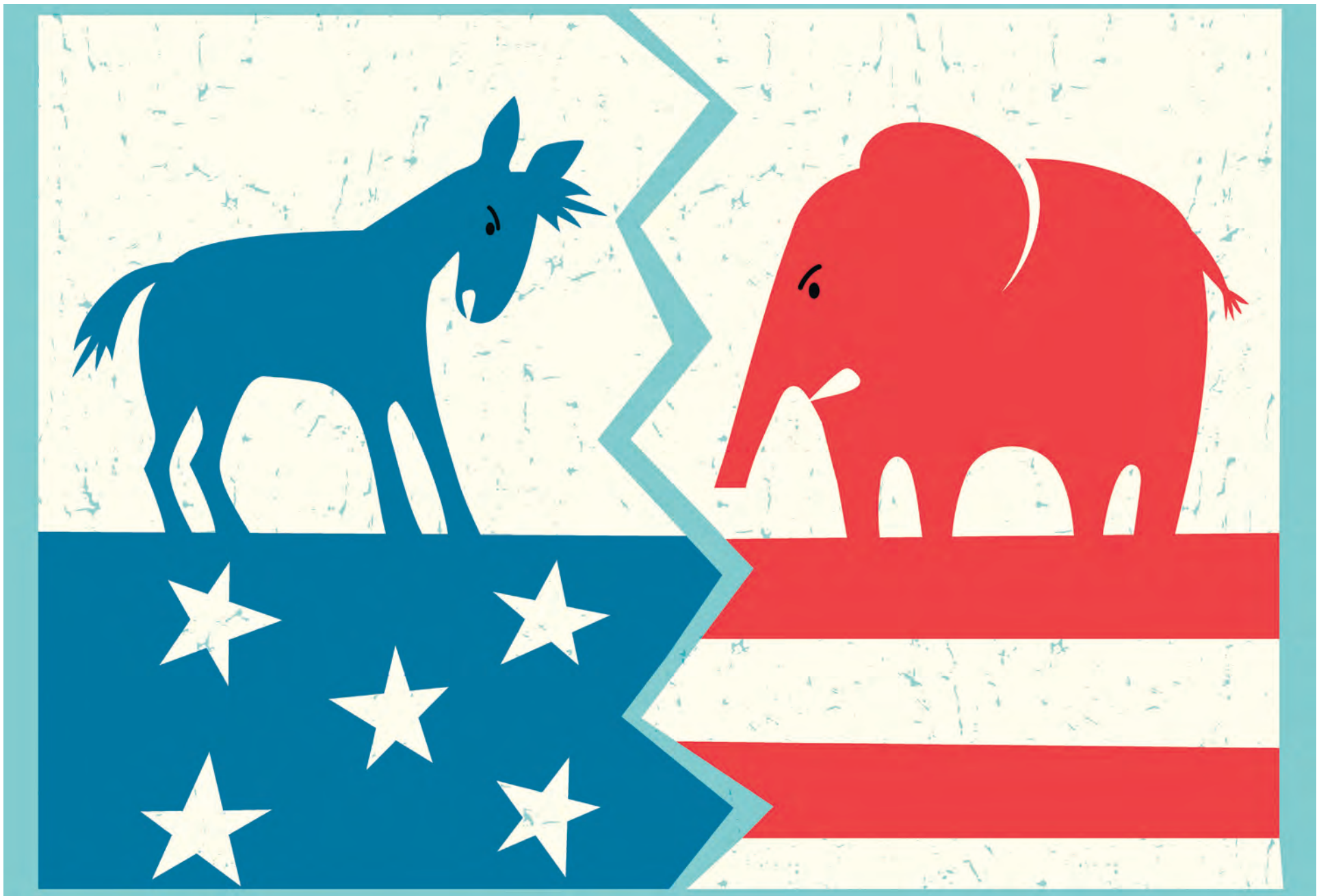
Тижневик «Міст» №45 (№1476) November 5, 2026

weekly.meest.com

MeestWeekly

ПРОМІЖНІ ВИБОРИ ЗАВЕРШИЛИСЯ

Україна сподівається на покращення стосунків зі США

Читайте с. 14-15

РЕПЕТИЦІЯ МИРУ

Росіяни вперше не обдурили українців щодо припинення вогню с. 4

ЧИ ПЛАНЕТУ ПОДІЛЯТЬ НА ТРЬОХ?

Сі Цзіньпін навряд чи допоможе завершити війну в Україні с. 13

A-TEAM Home Care

Over $2,000 in Bonuses

ЗАПРОШУЄМО НА РОБОТУ ПО ДОГЛЯДУ ЗА ЛІТНІМИ ЛЮДЬМИ

З нами Ви можете заробляти більше!
Ви також можете доглядати за своїми близькими та рідними.

☎ 215-302-9292

Happening LIST FINALIST BUCKS COUNTY'S BEST 2021 · the BEST 2019 Courier Times · the BEST 2020 Courier Times · Happening LIST FINALIST MONTGOMERY COUNTY'S BEST 2020

РЕПЕТИЦІЯ МИРУ

Росіяни вперше не обдурили українців щодо припинення вогню

■ Євген Клен

Зусилля української спільноти у світі й особливо діаспори таки дали результати. Україна та Російська Федерація (РФ) нарешті досягли згоди щодо тимчасового локального припинення вогню в окупованому місті Олешки на Херсонщині, де склалася катастрофічна гуманітарна ситуація.

Уповноважені з прав людини України й Росії Дмитро Лубінець та Яна Лантратова на спільному брифінгу для преси в Армянську

Міжнародна спільнота не раз намагалася привернути увагу до цієї трагедії: Піна Пічерно, віцепрезидент Європейського парламенту, навіть оголошувала голодування, Кая Каллас, головна дипломатка Європейського Союзу (ЄС), повідомляла про спроби доправити туди допомогу, а Папа Римський Лев XIV із цього приводу особисто зателефонував Путіну.

Олешки, що лежать на лівому березі Дніпра навпроти Херсона, опинилися в епіцентрі запеклих бойових дій. Після підриву Каховської гідроелектростанції 2023 року місто пережило масштабне затоплення, а згодом стало однією з найгарячіших ділянок фронту. Там опинилися переважно люди похилого віку, відрізані від медичної допомоги, ліків, їжі та чистої води.

Головною посередницею в цих домовленостях виступила Меланія Трамп, перша леді США. Вона звернула увагу на проблему Олешок під час приватної розмови у межах 81-ї сесії Генеральної Асамблеї Організації Об'єднаних Націй у Нью-Йорку. Дружина американського президента використала канал комунікації, який раніше застосовували для повернення в Україну 34 дітей, і узгодила зі сторонами технічні процедури, терміни та процес розмінування. «Стало цілком очевидно, що без мого втручання доправити гуманітарну допомогу до міста та евакуювати людей похилого віку було б неможливо, — заявила вона. — А наш пріоритет — порятунок життів».

Перша леді також сказала, що зона, на яку розповсюджувалося локальне перемир'я між Україною та РФ, була розширена за межі окупованого міста, щоб гарантувати безпечний проїзд гуманітарних конвоїв. Меланія залучила чотирьох журналістів Newsmax до висвітлення гуманітарної місії в Олешках на Херсонщині. За її словами, вони отримали завдання виступати нейтральними спостерігачами й документувати перебіг місії.

Гуманітарну операцію розділили на три ключові етапи: забезпечення суворого режиму тиші; гуманітарна допомога для міста; забезпечення вільного пересування цивільного населення. Дмитро Лубінець, уповноважений Верховної Ради України, напередодні наголосив, що операція буде максимально складною в реалізації та відбуватиметься поступово. Він подякував Меланії Трамп та її команді за зусилля, пообіцявши регулярно інформувати суспільство про результати цієї надскладної місії.

Перед початком вивезення жителів з окупованого міста і приїздом журналістів в Олешках помітили прибирання росіянами сміття, трупів і «чепуріння» вулиць. Олександра Книга, керівник благодійного Krayla Foundation, яка перебувала на зв'язку з жителями окупованого міста і їхніми родинами, розповіла, що окупанти прибрали трупи й усе сміття. Маріам Ламберт, генеральний директор благодійної організації Emile Foundation, також підтвердила, що в місті прибирають усі вулиці, фарбують бордюри та приводять усе до ладу для камер. У підвалі лікарні в Олешках нині зберігається приблизно сто тіл. Деякі лежать там іще з минулої зими. Місцеві жителі розказували, що біля підвалу неможливо втриматися і хвилину через сморід. За даними телеканалу Hromadske, ці тіла також можуть вивезти.

Спершу цивільні представники України та РФ мали спільно відвідувати мешканців у їхніх домівках, аби визначити нагальні потреби. Своєю чергою українські національні гвардійці перевезли дронами 15 пакунків для родин із дітьми в окупованих Олешках на Херсонщині. Загальна вага вантажу перевищила 600 кг: сухі сніданки, молоко, розвивальні ігри й іграшки. А сили оборони доставили ще 4 т гуманітарної допомоги.

Жителів Олешок, які погоджувалися на евакуацію, перш ніж вони повернулися на підконтрольну Україні територію, вирішили доправляти до російської Анапи, а звідти — військовим літаком до білоруського Гомеля. Таких виявилася більшість. Їх зголосився супроводжувати Дмитро Лубінець.

Для вивезення людей підготували велику колону: 25 автобусів на 750 місць, дев'ять карет швидкої допомоги, спеціальні автобуси для лежачих хворих та окремий транспорт із клітками для домашніх тварин. Колона розтягнулась на кілометри — 17 автобусів везли людей, які поверталися в Україну, решта — до Росії. Дмитро Лубінець підтвердив, що всі, хто забажав виїхати в Україну, отримали таку змогу. Операцію провели на високому організаційному рівні та без жодних інцидентів. Уперше за всю російсько-українську війну окупанти змогли дотриматися режиму тиші.

Відтак Україна та РФ узгодили щомісячну гуманітарну допомогу для Херсонщини після місії в Олешках. Вони мають налагодити регулярні партії гуманітарної допомоги й організувати репатріацію жителів в інших містах і селах Херсонщини. Проте Дмитро Пєсков, речник Кремля, вказав, що ця ситуація є окремо взятою і її поки що складно екстраполювати на весь процес врегулювання «конфлікту». «Москва не має наміру припиняти бойові дії проти України на час перемовин, оскільки дасть українській стороні можливість відновити сили», — наголосив він.

Тим часом британська The Telegraph написала, що тепер Меланія Трамп набагато ближча до Нобелівської премії миру, ніж її чоловік Дональд. Військовий оглядач Геміш де Бреттон-Ґордон нагадав, що Меланія працювала безпосередньо з російськими й українськими посадовцями, щоб зробити гуманітарну місію можливою. Однак ця домовленість стала продовженням її попередніх зусиль із повернення українських дітей, яких РФ розлучила з родинами під час війни.

«У той час як президент і його міністр війни Піт Геґсет віддавали перевагу войовничій риториці та демонстрації військової сили, перша леді тихо займалася гуманітарною дипломатією, яка привела Москву та Київ за стіл перемовин, — зауважив він. — Якщо наступного року в Осло Меланію розглядатимуть на здобуття Нобелівської премії миру, це буде іронія, що, як підозрюю, сподобається багатьом. Її чоловік не приховував свого бажання отримати цю нагороду. Але, можливо, найбільшою нагородою, яку вона могла б принести додому, було б щось набагато цінніше: урок для президента, що мир — це про людяність, а не про особисту славу».

MeestWeekly

**The Ukrainian Canadian weekly established October 1997 in Toronto, Canada, by Meest Corporation Inc.
President Rostyslav Kisil**

Український громадсько-політичний незалежний тижневик, заснований корпорацією «Міст» у жовтні 1997 року в Торонто, Канада. Президент Ростислав Кісіль

**Published in Thursdays (52 issues a year) by Meest Media Corporation.
The publisher may not have the same standpoints with the author of a printed material. Authors of printed materials are fully responsible for the content. Advertisers are responsible for the content of their commercial ads.**

Видає корпорація «Міст Медіа».
Виходить щочетверга (52 рази в рік).
Редакція не завжди поділяє погляди авторів матеріалів. Надіслані до редакції рукописи не рецензуються. Відповідальність за зміст рекламних оголошень несуть рекламодавці.

Editor: Ivan Besiada
Редактор: Іван Бесяда
Executive editor: Eugene Tarnavsky
Виконавчий редактор:
Євген Тарнавський

Editorial Office/Адреса редакції:
Meest Media Inc.,
Адміністрація: 270 Old New Brunswick Rd, Unit 200, Piscataway, NJ 08854. Tel.: 862-682-4224
E-mail: newspaper.usa@meest.com.
Сайт: https://weekly.meest.com/us

**Advertising in USA:
Реклама в США:
908-937-6342**

**Advertising in Canada:
Реклама в Канаді:**
classified ad (дрібні оголошення)
(416) 236-2007 ext. 3
advertising department (реклама)
(416) 236-2007 ext. 2

Postmaster (USA), send address changes to:
Meest Media Inc., 600 Markley Street,
Port Reading, NJ 07064
USA Publication Mail Products USPS 019943.
Periodical postage paid at Elizabeth, NJ

Single copies: Price negotiable;
Mail subscriptions: In USA: $85/year, $55/half of year.

**Ціна одного числа договірна.
Поштова достава**
у США: $85/рік, $55/пів року.

**Please, pay your subscription to:
Чеки й грошові перекази висилати:**
Meest Media Inc., 270 Old New Brunswick Rd, Unit 200, Piscataway, NJ 08854

У тижневику також використані повідомлення кореспондентів інформаційних аґенцій та інтернет-порталів Zaxid.net, УНІАН, Укрінформ, «Українська правда», «Кореспондент», ТСН, «Вголос», «Львівський портал» та OBOZ.ua

«І ЧУЖОМУ НАУЧАЙТЕСЬ, Й СВОГО НЕ ЦУРАЙТЕСЬ»

Для перемоги над РФ знадобиться як українська, так і імпортна зброя

■ Євген Клен

На тлі погіршення стосунків зі США покращилась співпраця України з НАТО. Тепер Київ зможе купувати зброю та боєприпаси через NATO Support and Procurement Agency (NSPA) централізовано й швидше, що допоможе знизити витрати України, заявила Жаклін Борсбум, директор NSPA з підтримки операцій.

ТУРЕЛІ

Та українці не лише сподіваються на імпортну зброю, а й активно впроваджують свою. Так, Міністерство оборони України (МОУ) кодифікувало ручну кулеметну турель «Тор» для встановлення великокаліберних кулеметів Browning M2 і Canik M2. Турель також можна інтегрувати зі системою Skylock. Конструкція забезпечує швидке наведення зброї, її готовність до бою та прицільний вогонь по наземних і повітряних цілях. «Тор» обладнано підйомною стійкою для регулювання висоти для оператора, а також амортизаційною системою з пружиною, що пом'якшує віддачу під час стрільби. Турель має газліфт, який знижує навантаження на руки. Вага системи — близько 66 кг, у складеному стані має висоту 1,31 м, а у піднятому — 1,81 м. Її можна встановлювати на пікапи, стаціонарні позиції та модульні платформи.

Україна вже має на озброєнні сотні великокаліберних турелей, які застосовують у системі протиповітряної оборони (ППО) для перехоплення реактивних безпілотних літальних апаратів (БпЛА). Про це розповів Євген Хмара, міністр оборони України. За його словами, Україна розбудовує багаторівневу систему ППО для протидії різним повітряним загрозам. Вона передбачає використання зенітних ракетних комплексів, переносних зенітних ракетних комплексів, турелей, засобів радіоелектронної боротьби, екіпажів дронів-перехоплювачів та авіації.

Великокаліберні турелі вже продемонстрували хороші результати під час боротьби з російськими реактивними БпЛА. Тому в МОУ мають намір розширювати цей напрям, нарощувати кількість таких установок і працювати над створенням моделей, здатних діяти на більшій відстані.

Урядовець також звернув увагу на зростання загрози з боку реактивних дронів. Через високу швидкість цих БпЛА українські сили ППО повинні максимально оперативно виявляти цілі та реагувати на них. Крім того, оборонне відомство готується до появи нового покоління російських БпЛА, швидкість яких може сягати близько 800 км/год. За інформацією міністра, українські виробники вже отримали завдання розробити відповідні рішення та представити прототипи засобів для протидії таким повітряним цілям.

БЕЗПІЛОТНІ ТЕХНОЛОГІЇ

Українські інженери також розробляють власні рішення на реактивній тязі. Це вимагатиме складних технологій військового рівня, і європейські партнери Києва, імовірно, мають усі можливості для надання підтримки. Уже були повідомлення про успішні перехоплення за допомогою прототипів, але розробка необхідних технологій — лише частина проблеми. Тому наразі триває пошук придатного рішення щодо перехоплювачів, Україна значною мірою покладається на винищувачі, озброєні ракетами «повітря—повітря» та гарматами.

«Вулкан»

Та якими б успішними не були контрзаходи України, самих оборонних засобів буде недостатньо, щоб нейтралізувати загрозу, яку становлять російські БпЛА. Відповідь Києва має також передбачати здатність завдавати ударів по інфраструктурі постачання, виробництва й запуску на території Російської Федерації (РФ) та виводити її з ладу. Тому Україні необхідна додаткова підтримка з боку партнерів. Мова не лише про постачання озброєння, а й про фінансову допомогу, щоб стимулювати вітчизняне виробництво ударної зброї великої дальності українськими компаніями.

Своєю чергою українські компанії The Fourth Law та Odd Systems оголосили про початок ініціативи Project Foundation, спрямованої на масовий випуск неохолоджуваних довгохвильових інфрачервоних сенсорів. Проєкт має на меті створити нову промислову базу та забезпечити технологічну незалежність США і Європи від сторонніх постачальників у сфері тепловізійних компонентів. Основне завдання ініціативи — постачання доступних і надійних мікроболометрів для виробників БпЛА, робототехніки, автомобільної промисловости й оборонного сектору.

Упродовж трьох років планують збільшити випуск відповідних сенсорів у Європі вчетверо, а в Сполучених Штатах удвічі за рахунок поєднання комерційних фабрик-партнерів і власних потужностей. Виробнича екосистема складатиметься з двох майданчиків: First Foundation у Європі та Second Foundation у США, які працюватимуть на спільній технологічній платформі.

Штаб-квартира проєкту розташована в нідерландському Ейндговені, що дасть змогу залучити європейську deep-tech-інфраструктуру та висококласних фахівців. Фінансування Project Foundation формуватиметься з власних коштів засновників, залученого інвестиційного капіталу, грантів, позикових ресурсів і передзамовлень від клієнтів. Старт серійного виготовлення продукції запланований на 2027 рік.

«ВУЛКАН» НА ЕКСПОРТ

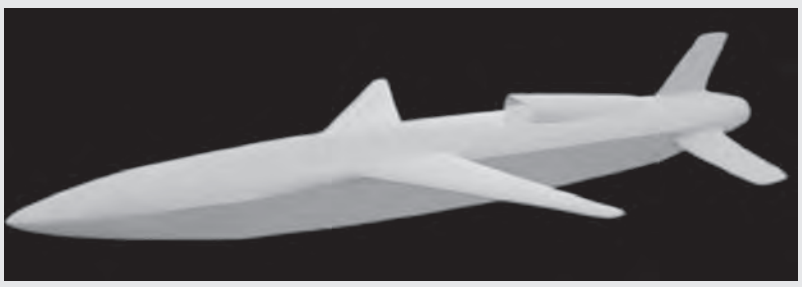
Тим часом українська зброя вже зуміла зацікавити світ. Приміром, військових індонезійського Корпусу сил швидкого реагування Kopasgat помітили з українськими автоматами «Вулкан». За словами експертів, версія виконана в калібрі 7,62 х 39 мм. «Наразі невідомо, яку кількість українських автоматів отримав індонезійський підрозділ та який статус вони мають — штатного озброєння чи дослідної експлуатації. Відкритої інформації про укладення Індонезією серійного контракту на закупівлю «Вулканів» також немає», — відмітив портал «Мілітарний».

Kopasgat є спеціальним корпусом Повітряних сил Індонезії. Його підрозділи повинні виконувати завдання із захисту авіабаз та інших об'єктів, проводити спеціальні операції і забезпечувати дії авіації. «Вулкан» — це український спеціальний автомат, виконаний за схемою bullpup. Завдяки такому компонуванню магазин та основні елементи ударно-спускового механізму розміщені позаду руків'я. Таке рішення дозволило зробити зброю компактною без суттєвого скорочення ствола. За загальної довжини близько 712 мм автомат має ствол завдовжки 415 мм. В основі зброї лежить автоматика родини автоматів Калашникова з газовідвідним механізмом і замиканням каналу ствола поворотним затвором. Також автомат має новий корпус, змінені органи керування, планки Пікатінні для встановлення оптичних, коліматорних та інших прицільних пристроїв. Крім того, зброя передбачає використання магазинів від автоматів Калашникова відповідного калібру. «Вулкан» надається під набої 5,45 х 39 мм, 7,62 х 39 мм і 5,56 х 45 мм.

ДО СЛОВА

Кабінет Міністрів України (КМУ) дозволив приватному бізнесу будувати підземні заводи для потреб оборонно-промислового комплексу, повідомив Сергій Корецький, глава українського уряду. За його словами, підземні об'єкти в майбутньому можна буде здавати в оренду або продавати виробникам озброєння. «Це спростить і збільшить кількість необхідних площ, особливо на тлі інтенсифікації російських ударів», — пояснив прем'єр. Крім того, КМУ спростив правила імпорту компонентів для виробництва зброї. Комплектуючі, які оплачують міжнародні партнери, тепер можна завозити до України без податку на додану вартість і ввізного мита. Сергій Корецький також розповів, що для бізнесу скоротили й спростили процедуру митного оформлення та огляду товарів. Прискорення процедури відбуватиметься завдяки системі «Єдине вікно».

ФОТОФАКТ

РФ почала використовувати проти України нову ракету «Філін». Вона може долати до 1,2 тис. км зі швидкістю до 800 км/год. Здатна летіти на наднизькій висоті або підійматися до 6 км. Маса бойової частини — 50 або 100 кг.

НЕВИВАЖЕНІ РІШЕННЯ ДАЮТЬ ТРИВОЖНІ РЕЗУЛЬТАТИ

Війни призводять до загибелі людей не лише через бойові дії, а й через голод

■ Петро Йосип

21 жовтня ц. р. сили оборони України встановили рекорд. Вони знешкодили 2 250 росіян. Це був найвищий добовий показник утрат особового складу Російської Федерації (РФ) за весь період повномасштабної війни. Відтак Богдан Кицак, народний депутат від партії Володимира Зеленського «Слуга народу», заявив, що Україна зможе продовжувати війну ще близько десяти років.

РОЗВІДКА І STARSHIELD

Останні рішення Дональда Трампа породили ймовірність того, що Києву, можливо, доведеться обійтися без життєво важливої американської допомоги у війні з РФ. Про це написала Politico. Видання пояснило, що частково це пов'язано з тим, що розвідувальні дані, які надають США, відіграють ключову роль у воєнних діях України. «Утрата підтримки Вашинґтона змусить Київ покладатися винятково на європейську розвідку, що насправді не йде в порівняння з нашою», — зауважив Джон Гербст, посол США в Україні у 2003—2006 рр.

«Крім того, військова система Starshield має вирішальне значення для оборони Києва від російських ракет», — підкреслила газета. Її збій у жовтні ц. р. викликав паніку серед українських чиновників та ускладнив оборонні операції. «Не думаю, що вони капітулювали б. Але їхні бойові дії та оборона стали б набагато складнішими», — поділилася Яна Кобзова, яка обіймала посаду радника з питань зовнішньої політики колишнього президента Словаччини, а нині є науковим співробітником Європейської ради з міжнародних відносин.

Politico вважає, що Трамп зайняв різко ворожу позицію щодо Києва, закликаючи до зміни режиму в Україні та підписавши гучну угоду з Москвою про постачання солярки, яка, за його словами, знизить витрати США на енергоносії.

Хоча Україна й обіцяє продовжувати боротьбу, експерти песимістично оцінюють довготривалі шанси Києва в разі, якщо Вашинґтон віддалиться від нього. «НАТО і Європа не можуть функціонувати у військовому плані без США. Європа може і повинна брати на себе більшу відповідальність за свою конвенційну оборону, але її можливості у сфері розвідки, а також у таких сферах, як дозаправка літаків у повітрі, є і будуть у найближчому майбутньому суттєво обмеженими», — сказав виданню один зі східноєвропейських чиновників, який попросив не називати його імені.

ЩЕ НЕ КАТАСТРОФА

Він зазначив, що британці та французи надають допомогу у царині розвідки, тож ситуація не геть кепська, але це важливо, бо підтримувати цей потік потрібно без жодних перебоїв. «Європа мусить зберігати холодне серце в протистоянні з РФ, рішуче діючи щодо російських активів за кордоном та відіграючи активнішу роль у виробництві озброєння», — наголосив Гербст.

А Гіедрімас Єглінскас, колишній член литовського парламенту й експосадовець НАТО, висловив оптимізм щодо перспектив України навіть без підтримки з боку Вашинґтона: «Розвідка США має вирішальне значення для оборонних і наступальних операцій України. Ослаблений щит протиповітряної оборони спричиняє більше втрат серед українців, проте це не зламає їхню волю до оборони. І зупинення обміну розвідданими не вплине на майбутні результати війни».

Однак, на думку Зеленського, є різниця між тим, щоб Америка займала нейтральну позицію в конфлікті, і тим, щоб конкретно підтримувала РФ. «Вести війну проти Москви без американської підтримки було б дуже складно», — визнав український лідер.

Зараз Київ розглядає три варіанти гарантій безпеки для України після завершення війни. «Є НАТО, усі розраховують на це. А також на прямі гарантії Сполучених Штатів. Є ще п'ята поправка. І Коаліція охочих, де є гарантії безпеки Європи разом зі США», — перелічив Зеленський.

Він відзначив, що всі ці гарантії можна створити на основні сильної української армії. І додав, що йдеться як про кількісний, так і про якісний склад сил оборони, на який потрібно чимало коштів. «Колеги з Європи й Америки знають про це. У нас усе вже прораховано. І з фінансуванням, і з відповідною кількістю наших воїнів, аби наша держава була спокійна», — розказав український президент. Він указав, що серед варіантів гарантій безпеки є і питання вступу в НАТО, що може бути вигідно й Альянсу, й Україні.

ВІЙНИ СПРИЧИНЯЮТЬ ГОЛОД

Своєю чергою Андреас Клут, експерт із дипломатії, національної безпеки та геополітики США, заявив, що РФ та США, ведучи свої війни проти України й Ірану, несуть значну частину відповідальности за те, що звели нанівець досягнення цілого покоління у боротьбі з голодом. Згідно з новим Глобальним індексом голоду, сукупні проблеми недоїдання, затримки росту й виснаження дітей поглибилися, зупинивши 20-річну тенденцію до поліпшення ситуації.

Війна, яку Трамп розпочав проти Ірану 2026-го, іще дужче поглибить цю ситуацію, прирікши на голод у найближчі роки десятки чи сотні мільйонів людей. 2025 року приблизно 645 млн людей уже належали до категорії тих, що недоїдають. Протягом попередніх п'яти літ голод фіксували в 122 країнах.

Крім погодних явищ на кшталт Ель-Ніньйо та зміни клімату через діяльність людини, війни є критично важливим фактором, що посилює проблеми голоду. 2025-го у світі було зафіксовано 65 міждержавних збройних конфліктів — це найвищий показник із часів Другої світової війни. Катастрофічний голод було оголошено одразу у двох місцях: у Судані та Секторі Ґази.

До повномасштабного вторгнення РФ в Україну на ці дві країни припадало близько 30 % світового експорту пшениці. Коли ж постачання, що здійснювалося переважно Чорним морем, 2022 року зупинили, ціни на продовольство різко зросли. Найбільше від цього постраждали бідні країни Африки й Азії.

Війна США й Ізраїлю проти Ірану стала таким самим шоком. До початку війни близько 30 % світового експорту добрив проходило через Ормузьку протоку. На певний час ці потоки припинилися, а заразом відновлюються лише в мізерних обсягах. За прогнозами Світового банку, примірком, ціна на карбамід цього року зросте на 60 % і стабілізується лише 2027-го за умови, що війна не спалахне з новою силою.

Фермери в незаможних країнах фактично втрачають можливість купувати добрива через їхню високу ціну. Таким чином, дефіцит добрив, спричинений війною, безпосередньо призводить до голоду, а також до затримки фізичного розвитку й виснаження дітей по всьому світу. Такі потрясіння зазвичай даються взнаки ще тривалий час після завершення бойових дій, оскільки сільськогосподарські ринки потребують часу на відновлення, а фермери вже пропустили цілі сезони сіяння та збирання врожаю.

Навіть зростання цін на продовольство на 1 % корелює з підвищенням рівня смертности серед дітей віком до п'яти років. Домогосподарства, яким важко дозволити собі їжу, зазвичай насамперед скорочують споживання найбільш поживних продуктів, що має наслідки для дітей на все життя. Вони в середньому мають менший зріст і більш схильні до ожиріння, порівнюючи з представниками інших вікових груп.

Голод, спричинений війною в далекому регіоні, також часто стає каталізатором нових конфліктів, що своєю чергою веде до ще гіршої нестабільности й голоду. Війна обмежує доступ до сільськогосподарських угідь і можливости для випасу худоби, а також порушує роботу ринків, ланцюжків постачання, гуманітарного доступу й торгівлі. Нестача добрив і настання голоду знову ж таки посилюють війну та провокують появу величезної кількости біженців.

Богдан Кицак

ДВА СЦЕНАРІЇ ДЛЯ ПУТІНА

Європа переглядає підходи до завершення російсько-української війни

■ Мирослава Бзікадзе

Європейські лідери можуть перейти до прямих перемовин із Кремлем і розглянути два принципово різні варіанти завершення війни проти України. Один передбачає зупинення бойових дій уздовж теперішньої лінії фронту в обмін на відмову Києва від вступу до НАТО. Другий — передачу Російській Федерації (РФ) решти Донбасу за умови приєднання України до Альянсу. Водночас немає певности, що Москва погодиться на якийсь із цих сценаріїв.

ЗАМОРОЖЕННЯ ВІЙНИ

Європа переглядає підходи до завершення російсько-української війни й дедалі дужче схиляється до того, що не може залишати перемовини з Путіним виняткова у руках Сполучених Штатів. На тлі розбіжностей між Вашинґтоном і Києвом європейські столиці можуть спробувати самостійно налагодити прямий діалог із Кремлем.

За оцінкою Ґідеона Рахмана, оглядача міжнародної політики Financial Times, європейська дипломатія може запропонувати російському керівництву вибір між припиненням бойових дій без перспективи вступу України до НАТО й територіальними поступками Києва в обмін на членство в Альянсі. Важливо, що йдеться про можливі варіанти, описані оглядачем, а не про офіційно затверджений мирний план Європейського Союзу (ЄС). За першим варіантом сторони фактично зупиняють просування військ, а території, які контролює кожна з них на момент домовлености, залишаються під їхнім фізичним контролем. Ключовою умовою такого сценарію може стати гарантія того, що Україна не вступатиме до НАТО.

Для Києва це означало б відмову від одного з головних стратегічних напрямів зовнішньої політики в обмін на припинення масштабних бойових дій. Водночас замороження лінії фронту само собою не означало б повернення окупованих територій або остаточного врегулювання територіального питання.

Такий формат потенційно міг би зменшити інтенсивність бойових дій і надати Україні можливість зосередитися на відновленні інфраструктури, економіки й оборонних спроможностей. Проте головним питанням залишилося б те, наскільки надійними будуть гарантії безпеки та чи не використає РФ павзу для підготовки до нового наступу.

Якщо Україна не матиме дієвих механізмів стримування російської агресії, припинення вогню ризикує стати лише перервою перед наступним етапом війни. Крім того, необхідно було б визначити механізм контролю за дотриманням домовленостей, відповідальність за їхнє порушення та формат міжнародної підтримки України. Без таких умов сама фіксація лінії фронту не гарантувала б довготривалого миру.

ВІДДАТИ ДОНБАС

Другий варіант передбачає значно радикальніший обмін: Україна погоджується передати РФ решту територій Донбасу, які залишаються під українським контролем, натомість отримує перспективу вступу до НАТО. На відміну від першого сценарію, цей підхід передбачає не відмову від євроатлантичної інтеграції, а навпаки — її використання як ключової гарантії майбутньої безпеки України.

Логіка такого компромісу полягає в тому, щоб запропонувати Москві територіальну поступку, а Києву — можливість отримати захист, пов'язаний із членством у Північноатлантичному альянсі.

Однак для України ціна такої домовлености була б надзвичайно високою. Передача решти Донбасу означала би втрату територій, які українські військові продовжують утримувати, а також поставила б питання про долю місцевих жителів, їхні права та безпеку. Виникло б і принципове правове питання: як саме могла б оформлюватися така домовленість з огляду на суверенітет і територіальну цілісність України?

Важливо також розрізняти фактичне припинення контролю над територією і її юридичне визнання російською. Це не тотожні речі. Навіть за умов перемир'я Україна могла б не визнавати окуповані території частиною Росії.

Водночас членство в НАТО не може бути гарантоване лише двосторонньою домовленістю між Києвом і Москвою. Рішення про запрошення нового члена та його вступ потребує згоди союзників відповідно до процедур Альянсу. Тому навіть потенційна угода про територіальний компроміс не означала б автоматичного набуття Україною членства в НАТО.

БЕЗПОСЕРЕДНІЙ КОНТАКТ

На переконання Рахмана, європейські лідери дедалі дужче сумніваються в ефективності попередньої стратегії, за якої вони намагалися впливати на перемовини переважно через адміністрацію президента США. Раніше європейські уряди пробували переконувати Вашинґтон враховувати інтереси Києва, підтримувати Україну й не погоджуватися на домовленості, які могли б послабити її позиції. Однак теперішні зміни в американській політиці змушують Європу шукати більше самостійности.

Для європейських країн питання завершення війни безпосередньо пов'язане із власною безпекою. Російська агресія, військове переозброєння Москви та ризик нового конфлікту створюють довготривалі загрози для східного флангу НАТО.

Та Європа продовжує відігравати важливу роль у підтримці України. Через це європейські лідери зацікавлені не лише в припиненні бойових дій, а й у тому, щоб майбутня домовленість не створила передумов для повторного нападу РФ.

Прямі перемовини з Кремлем могли б дати європейцям можливість чіткіше визначити власні умови врегулювання та з'ясувати, на які компроміси Москва справді готова піти. Проте сам факт діалогу не означає, що сторони наблизилися до угоди. Перемовини можуть виявити ще глибші суперечності між вимогами Кремля, позицією України та баченням європейських держав.

ЧИ ПОГОДИТЬСЯ ПУТІН?

Одне з головних питань — чи влаштують запропоновані умови саму РФ. На думку Ґідеона Рахмана, європейські лідери не мають достатніх підстав бути впевненими, що Путін прийме будь-який із двох сценаріїв.

Перший варіант вимагав би від Москви зупинити бойові дії без отримання всіх територій, на які вона претендує. Другий міг би передбачати передачу решти Донбасу Росії, однак у такому разі Україна отримала б перспективу вступу до НАТО — крок, якому Кремль послідовно протидіє.

Раніше Москва висувала вимоги щодо виведення українських військ із частини Донбасу, яку контролює Київ, відмови України від вступу до НАТО й інших обмежень її оборонної політики. Ці умови суттєво розбігаються з баченням Києва, який наполягає на суверенному праві самостійно визначати зовнішньополітичний курс і вимагає надійних гарантій безпеки.

Тому навіть готовність європейських держав обговорювати компроміс не означає, що РФ відмовиться від максималістських вимог. Кремль може розцінити запропоновані умови як недостатні або спробувати домогтися додаткових поступок.

МОЖУТЬ СТАТИ ПРОБЛЕМОЮ

Обидва варіанти передбачають складний вибір, але відрізняються тим, яку ціну Україна мала б заплатити за припинення війни. У першому випадку Київ зберігав би контроль над територіями, які утримує на момент домовлености, однак мав би відмовитися від перспективи вступу до НАТО. У другому — отримував би шанс на членство в Альянсі, але ціною втрати решти Донбасу.

Саме тому ці пропозиції можуть викликати гострі суперечки в українському суспільстві. Питання полягало б не лише в тому, який сценарій дає змогу швидше припинити бойові дії, а й у тому, чи забезпечує він тривалий мир і не створює передумов для нової російської агресії.

Для будь-якої потенційної угоди вирішальне значення матимуть конкретні гарантії безпеки, механізми реагування на порушення перемир'я, подальше озброєння України та позиція її міжнародних партнерів. Не менш важливим буде питання легітимности домовленостей і того, чи не вимагатимуть вони від України рішень, що суперечать її законодавству та конституційним принципам.

Тим часом поява двох можливих сценаріїв свідчить про пошук нових дипломатичних підходів до завершення війни. Європейські лідери дедалі краще усвідомлюють, що їхня роль не може обмежуватися підтримкою Києва та спробами впливати на позицію Вашинґтона.

Проте наразі не можна стверджувати, що Європа вже затвердила ці пропозиції або що вони стали основою реальних перемовин із Путіним. Ідеться про варіанти, які окреслив оглядач FT, аналізуючи можливі зміни в європейській дипломатії.

Головна проблема залишається незмінною: припинення вогню само собою не гарантує миру. Без дієвих механізмів стримування РФ будь-яка домовленість може виявитися тимчасовою. Тому питання полягає не лише в тому, чи зможе ЄС запропонувати Кремлю компроміс, а й у тому, чи погодиться Москва на умови, які гарантуватимуть Україні реальну безпеку. Поки що підстав уважати, що один із двох сценаріїв буде прийнятий усіма сторонами, недостатньо.

ПОЛЬЩА ВТРАЧАЄ
ВИНЯТКОВИЙ СТАТУС В УКРАЇНІ

■ Ігор Кравець

Після 2022 року в Україні про Польщу говорили майже виключно із вдячністю. Відкритий кордон, дах над головою для біженців, зброя, політична підтримка та роль Варшави як захисника Києва у Європі закріпили образ найближчого союзника — держави, з якою Україна нарешті залишила минуле позаду. Це було тим більш відчутним, що на першому етапі повномасштабної війни Польща також уважалася «голосом відчайдушної правди» на Заході, який усе ще ірраціонально вірив, можливо, уже не Росії, але все ще в Росію.

Польські протестувальники висипають з вагонів українське збіжжя. Пропускний пункт Медика—Шегині, 2024 р.

Однак незабаром риторика української дискусії почала змінюватися. Після блокування кордону та висипання зерна 2024-го, ескалації напруги навколо Волинської трагедії, позбавлення Володимира Зеленського ордена Білого орла та повідомлень про напади на українців уже не йдеться про чергову дипломатичну суперечку. Українські автори пишуть про втрату ілюзій, політичний цинізм та загрозу, яка з риторики переноситься на вулицю. «Ми надмірно ідеалізували й переоцінювали польську дружбу. Польща остаточно втратила свій неформальний статус адвоката України, — наголосив Петро Герасименко, український державний, військовий і громадсько-політичний діяч. — Парадоксально, але романтична ілюзія 2022 року витримала навіть блокаду кордону, та не витримала історії з орденом Білого орла».

«Напади на українців фактично були узаконені, — зауважив Юрій Панченко, публіцист, який роками займається польсько-українськими питаннями. — Розчарування в зовнішній політиці переростає у страх за фізичну безпеку українців у Польщі». Він підкреслив, що антиукраїнські настрої використовували політики різних таборів, навіть оточення Дональда Туска, глави польського уряду.

А відомий публіцист і журналіст Віталій Портников указав на ризик «македонського сценарію»: держава-член Європейського Союзу (ЄС) використовує європейську інтеграцію сусіди як інструмент тиску на його історичну пам'ять та ідентичність. «Я вже бачу, як польські політики не можуть встояти перед цією спокусою. Як пояснити сусідам, що цей сценарій є небезпечним, я не знаю», — зізнався він. Раціональний аргумент про спільну російську загрозу вже не гарантує порозуміння. «Це виглядає як свідома спроба погіршити відносини, хоча майбутнє Польщі залежить від успіху України у війні», — додав журналіст.

Українці щодня відчувають фронт — у сиренах, вибухах і новинах про жертви. Саме з цього ракурсу вони дивляться на польські суперечки щодо Української повстанської армії (УПА), вимоги змінити назву українського військового підрозділу, позбавлення Зеленського ордена Білого орла чи повідомлення про побиття українців у Польщі.

Роман Кульчинський, головний редактор порталу texty.org.ua, пояснив, чому Польща загалом не займає багато місця в українських медіа: для країни, що живе під обстрілом, польська політика є важливою, але не найважливішою. У центрі уваги — війна, загиблі, фронт, енергетика та зброя.

А слухаючи польських політиків, можна подумати, що в Україні «щось відбувається», хоча життя тече спокійно і є час на чергову суперечку про минуле. Проте немає ні часу, ні сил, на те, щоб думати про себе. «Люди в Україні живуть у постійному стресі. Нам зараз не до поляків. Але коли перебуваєш у стресовому стані, то гостріше реагуєш на все», — відмітив він.

Тому претензії Польщі потрапляють не до кабінету історика, а до суспільства, яке четвертий рік поспіль живе в умовах повномасштабного конфлікту, й уже більш ніж десятиліття — війни з Росією. Коли такому суспільству розказують, кого йому дозволено називати героєм, це зачіпає не лише пам'ять, а насамперед право України на автономію.

Росія роками заперечує право України на власну історію, вимагає денацифікації, вказує, хто може бути українським героєм, а кого треба викреслити з пам'яті. Коли ж із Польщі лунає ультиматум щодо назви українського військового підрозділу або погроза пов'язати європейську інтеграцію з українською політикою пам'яті, українці вбачають у цьому знайомий сценарій: ми визнаємо ваш суверенітет за умови, що ви зречетеся частини самих себе.

Соціальний психолог Віктор Пушкар назвав цей рефлекс реактивним: «Вони ображаються на нас — тож і ми образимося». Це вже не раціональна розмова про факти, відповідальність і пам'ять про жертв, а зворотна реакція. Він акцентував, що колективна травма в суспільстві не є незмінним архівом. Про одні травми мовчать, інші переосмислюють. Тож Волинська трагедія перестала бути лише історичною темою, а стала інструментом політичної мобілізації. Коли травма перетворюється на колективну образу, раціональні аргументи перестають діяти.

В Україні ніколи не існувало помітних, масових антипольських настроїв. Навпаки, Польща послідовно потрапляла до трійки найдружніших країн. Не було закликів до помсти полякам за пацифікацію, операцію «Вісла», міжвоєнну політику чи колишні кордони.

Однак кожна нова вимога з Варшави викликає обурення. Колишній, закріплений радянською пропагандою образ «польського пана», який після розпаду СРСР утратив вірогідність, знову отримує підживлення. А небезпека починається тоді, коли миттєві емоції перетворюються на тривалу образу.

Польща болить Україні не тому, що є ворожою, а тому, що була однією з найближчих. За 30 років незалежности вона стала для багатьох українців взірцем для наслідування. «Солідарність», польські інтелектуали, кіно, реформи, вступ до ЄС та підтримка обох Майданів — усе це складало образ культурно близької країни, яка пройшла шлях, доступний також і для України.

2022 року це відчуття близькости лише зміцнилося. «Польща здобула дуже позитивний імідж. Тому несподівані події сприймаються дуже емоційно, як зрада», — відзначив Кульчинський. Першим великим розривом він уважає блокаду кордону, а особливо висипання українського зерна. Для суспільства, яке пам'ятає Голодомор, зерно не є нейтральним товаром. Ще болючішим було мовчання значної частини польського суспільства.

Найглибша відмінність виявляється там, де польська пам'ять бачить насамперед злочин проти цивільного населення, а українська — один зі символів опору радянській імперії.

Для Кульчинського вимога відкинути УПА означає вирвати з української історії частину досвіду державотворення. Сотні тисяч родин були депортовані, ув'язнені або переслідувані радянською владою через зв'язки — реальні чи приписувані — з підпіллям. Пам'ять про УПА стала пам'яттю про тих, хто відмовився визнати радянську владу остаточною. «Польщі в такому способі мислення просто немає. Ніхто не робив цього ані для того, щоби принизити Польщу, ані для того, щоб її похвалити», — роз'яснив він. Без УПА Україна була б Білоруссю — державою, що не отримала достатнього імпульсу до опору проти імперської асиміляції.

Алея Бандери в Києві була жестом протесту проти Москви, а не проти Польщі. У польському розумінні Бандера є антипольською постаттю, а в українському — антирадянською. Коли не розрізняють цих значень, кожне українське вшанування починає виглядати як свідома образа Польщі.

Зараз потрібна взаємність: визнання польського болю не може означати заперечення української суб'єктности; визнання українського антиімперського досвіду не може означати мовчання про польських цивільних жертв. Пам'ять може бути спільною лише тоді, коли жодна зі сторін не претендує на моральну винятковість.

З української перспективи у посиленні антиукраїнської риторики в Польщі вбачаються насамперед політичні цикли, а українська політика влаштована так, що не сприймає політичну кон'юнктуру надто серйозно. У країні, яка щодня залежить від ракет для протиповітряної оборони, розвідувальних даних і зброї, конфлікт із Варшавою не сприймається як екзистенційний.

Українці та поляки мають спільну долю і спільні інтереси, але залишаються окремими суспільствами. Надмірні очікування братерства можуть бути настільки ж небезпечними, як і відкрита ворожість. Після хвилі ідеалізації неминуче настає розчарування тим, що близький партнер не відповідає створеному образу.

СБ ПОГІРШИВ ПРОГНОЗ ДЛЯ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

■ Петро Йосип

Світовий банк (СБ) різко погіршив прогноз зростання економіки України на наступний рік. Очікується, що валовий внутрішній продукт (ВВП) 2027-го зросте всього на 1,5 % проти 4 % попереднього прогнозу. Причиною погіршення прогнозу стало, зокрема, посилення атак на критичну інфраструктуру й нове припущення СБ, що активні бойові дії триватимуть протягом усього 2027 року. Раніше установа припускала, що війна завершиться до кінця 2026-го.

Цього року економіка України, за оцінкою СБ, зросте лише на 1,2 % — це буде найповільніший темп за чотири роки. На 2027 рік прогнозують дещо швидше зростання — 1,5 %, однак відновлення буде значно слабшим, ніж очікували раніше. При цьому на 2028-й передбачають прискорення зростання ВВП до 3 %.

Серед факторів, що стримують економічне зростання, СБ називає дефіцит робочої сили та високі витрати на енергію. Додатковий тиск створюють пошкодження виробничих потужностей, портів, складів і транспортної інфраструктури. Через це скорочуються можливості для експорту. Зокрема, складніший доступ до ринків Європейського Союзу (ЄС) і погіршення безпечности Чорного моря негативно впливають на постачання української продукції за кордон.

До початку вересня в Україні зібрали 32 млн т зернових, що на 13 % більше, ніж за аналогічний період 2025-го. Водночас експорт зерна скоротився на 14 % у річному вимірі через погіршення безпекової ситуації в Чорному морі та відновлення імпортних квот ЄС. У серпні експорт сільськогосподарської продукції з України скоротився до 1,5 млн т, що на 60 % менше, ніж роком раніше. При цьому обсяги відвантажень через чорноморські порти впали на 95 %. Окремим ризиком для економіки 2027 року СБ назвав забезпечення зовнішнього фінансування. Значні потреби України досі не покриті цілком, а перемовини з міжнародними партнерами тривають.

Зокрема, Київ обговорює зі сусідніми країнами—членами ЄС перенесення митного контролю для вантажівок із зерном з кордону на територію цих країн, щоб зупинити удари російських дронів по вантажівках, які стоять у чергах. Financial Times написала, що довгі черги вантажних автомобілів з українським агроекспортом регулярно перебувають під атаками російських дронів на кордоні з країнами ЄС.

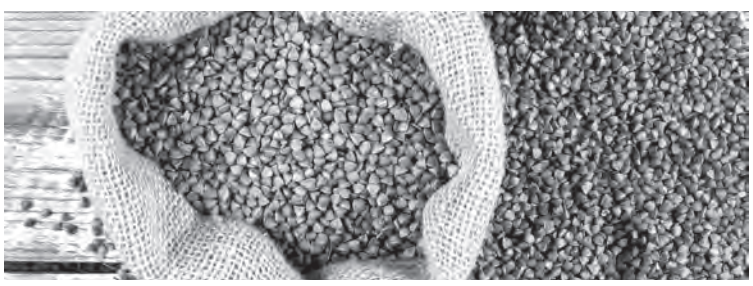
Газета вказала, що Україна змушена більше вантажів експортувати автомобільним, річковим і залізничним транспортом через ЄС, оскільки російські удари дронів фактично закрили давній морський маршрут Чорним морем.

У Міністерстві закордонних справ України повідомили, що з Молдовою вже створили спільні прикордонні пункти контролю, і тепер хочуть масштабувати цю ініціативу на інших сусідів, зокрема на Польщу. Георгій Тихий, речник відомства, пояснив, що рішення продиктоване «новими умовами безпеки, за яких Росія навмисно намагається завдавати ударів по наших кордонах, зривати логістику, транспортні перевезення та перевезення вантажів через кордон». За його словами, Київ хоче якнайшвидше завершити домовленість із Польщею. У Європейській комісії також заявили, що допомагають Молдові перенести всі митні перевірки на її бік кордону.

Відтак із робочим візитом до Києва навідався Василе Тофан, прем'єр-міністр Молдови. Разом із ним до України приїхали три міністри: інфраструктури та регіонального розвитку Володимир Боля, оборони Анатолій Носатий та енергетики Дорін Жунгієту. Делегація зустрілася з українським прем'єром Сергієм Корецьким, президентом Володимиром Зеленським і спікером Верховної Ради Русланом Стефанчуком.

Василе Тофан

Українські супермаркети завалюють російською гречкою

■ Андрій Каут

Через різке зростання цін на гречку і недостатній її новий врожай в Україні на полиці крамниць активно надходить російська крупа під «прапорами» інших країн. Про це повідомив Сергій Громовий, виконавчий директор Міжнародної асоціації гречки.

«Коли йдеться про імпорт, ми завжди маємо на увазі російську гречку. Бо у світі залишилась єдина країна, яка є експортером цього продукту. Раніше їх було три — Росія, Китай, Україна. Росія вибила Україну, і ми тепер нетто-імпортер — більше імпортуємо, ніж вивозимо. Китай також став нетто-імпортером. Решта країн — це нульовий баланс. Казахстан, Польща стратегічно на ринок не впливають. Домінує Росія», — запевнив він.

Російська гречка може бути маркована умовно як казахська або польська, але з-за кордону Україна отримує саме її. «За таких цін має законтрактуватись і поїхати російська гречка під виглядом казахської, бо в Росії вона вдвічі дешевша. Економічна доцільність її завезення велика. За дефіциту й ажіотажу попит гарантований, тому, гадаю, бізнес на це піде», — зауважив експерт.

Від України вимагають звіту за кожне євро

■ Олексій Голобуцький

Польські політики взялися вимагати від України звітів. «Де поділися передані нами танки для війни» — не надто наполягають. А от «де поділись передані нами мільйони євро для війни» згадують чимдалі серйозніше. Із популярним продовженням: мовляв, ви там усе передане розікрали, тому більше не даватимемо.

Проте століття тому, коли сама Польща як Варшавське генерал-губернаторство щойно позбулась московської окупації і воювала за незалежність, там крали на військових постачаннях так, що аж гай гудів. І це документально фіксовані факти. Як завищували закупівельні ціни для війська, як через своїх збували гнилизну за подвійну ціну, як кілька разів платили за одну й ту саму партію товару, як розкрадали армійське майно й оформлювали за гроші звільнення від мобілізації. Притому це все поєднувалося з одночасною патріотичною мобілізацією.

Найпоказовіше джерело — таємний звіт II відділу штабу Міністерства військових справ від 30 травня 1920 року, опублікований істориком Томашем Ґайовником. У Любліні за винагороду до контрактів вписували ціни, значно вищі за ринкові. Одну й ту саму партію худоби зважували й оплачували двічі. У Ковелі закупівельна комісія купувала зіпсовані продукти за завищеними цінами.

Люблінська мережа використовувала фіктивні медичні висновки й підроблені документи. За даними звіту, заарештували понад 50 осіб, у т. ч. двох підполковників — ішлося приблизно про 4 тис. незаконних звільнень від служби. За великі винагороди до тилової автомобільної частини в Любліні влаштовували дезертирів із фронту. Торгували бензином, автомобільними покришками й кіньми з військових складів і стаєнь.

Докрались до того, що 1919-го влада була змушена ухвалити жорсткі закони: про смертну кару для військовослужбовців за розкрадання та шахрайство зі збитками на більш ніж 2 тис. польських марок, а також за хабар. За рік те саме запровадили для цивільних чиновників: розстріл за розкрадання.

Тобто, під керунком улюбленого в Польщі Пілсудського Польща одночасно розбудовувала державу, воювала та мала масштабну корупцію в постачанні й мобілізації. Фактично, та ж ситуація, що тепер в Україні. Тож власний польський досвід заперечує уявлення, ніби боротьба за національне виживання автоматично робить чиновників і військових чесними. Або що тотальна корупція заперечує боротьбу за збереження держави.

ПУТІН ПРОЯВЛЯЄ ВПЕРТІСТЬ

Він продовжує наполягати на своїх вимогах і не готовий поступатися

■ Євген Клен

Другий рік поспіль Путін вирішив не виступати з посланням до Федеральних зборів, передбаченим Конституцією Російської Федерації (РФ). «Ні, не планується» — так Дмитро Пєсков, речник диктатора, відповів на запитання журналістів, чи планується таке послання. Торік володар Кремля також не звертався до Федеральних зборів. До цього він не виступав із посланням 2017-го та 2022 року. Востаннє Путін звернувся до Федеральних зборів у лютому 2024-го, перед президентськими виборами. А тепер у нього інші клопоти.

Президент Стубб і прем'єр-міністр Стере в Рованіємі, 13 вересня 2026 р.

ТРИ ЗАБАГАНКИ КРЕМЛЯ

Минулого тижня Київ отримав від Москви три пропозиції щодо територіальних «компромісів», на які готовий погодитися кремлівський диктатор. Варіант «А»: Путін виводить російські війська з «буферної зони» на Сумщині та Харківщині, частково у Запорізький області та готовий створити демілітаризовану зону вздовж Дніпра, але в обмін на решту Донбасу, яку загарбники не змогли захопити. Варіант «Б»: Путін погоджується не захоплювати решту Донбасу воєнним шляхом, якщо НАТО виведе свої війська з Польщі, Фінляндії, Естонії, Латвії та Литви. Варіант «В»: Путін не захоплює весь Донбас, якщо Україна припинить на законодавчому рівні «дискримінацію» Російської православної церкви та російської мови, а також отримає позаблоковий статус, підкріплений міжнародними гарантіями, і демілітаризується. Сергій Лавров, міністр закордонних справ РФ, своєю чергою сказав, що Володимир Зеленський може приїхати до Москви, щоби провести перемовини: йому гарантують усі умови,зокрема безпеку.

Сам президент України заявив, що РФ постійно порушує питання гарантій безпеки для себе після завершення війни і постійно наголошує на тому, що йдеться не лише про зобов'язання України не бити по них у відповідь. «Для них це набагато ширше та специфічніше питання. Вони хочуть свій договір із НАТО чи зі Сполученими Штатами. Не знаю всіх деталей, але з Москвою не можна обговорювати жодні глобальні гарантії безпеки для них до того, поки не стане зрозуміло, на якій основі закінчиться їхня війна проти України та які гарантії безпеки будуть у нас. Спершу треба вирішити питання цієї війни, а вже потім шукати відповіді на питання, які РФ ставить на основі своїх уявлень та очікувань про безпеку», — наголосив він.

Водночас глава української держави повідомив, що США пропонували створення демілітаризованої зони на Донбасі як одну з альтернативних пропозицій у своєму 28-пунктному плані ще рік тому: «Але що буде із Запорізькою атомною електростанцією? Що буде з деякими територіями, які американці пропонували вирішувати у форматі land swaps? Потім була пропозиція зробити буферну зону, або демілітаризовану зону, в обидва боки від лінії зіткнення. Як компроміс ми готові це проговорювати. Також пропонували зробити одну частину Кінбурнської коси демілітаризованою, що може залишитися під контролем України».

ІНІЦІАТИВА СТУББА ТА СТЕРЕ

Зі свого боку Александр Стубб, президент Фінляндії, та Йонас Гар Стере, прем'єр-міністр Норвегії, виявили ініціативу й зателефонували Путіну з пропозиціями закінчити російсько-українську війну. Проте більшу частину телефонної розмови диктатор викладав їм власну версію середньовічної слов'янської історії. Так він підкреслив труднощі, з якими має справу Європа у спробах відстояти свої позиції на майбутніх мирних перемовинах з РФ. Відтак розмова, запланована на менш ніж пів години, затягнулася на 90 хвилин. Путін змусив скандинавських лідерів вислухати довгу промову про те, що Кремль назвав «першопричинами конфлікту».

Лідери скандинавських країн вирішили не уривати історичні відступи диктатора, щоби збагнути, наскільки серйозно він налаштований на діалог з Європою. Тож ці перемовини не привели до якогось прогресу в питанні припинення вогню в Україні, оскільки володар Кремля продовжував наполягати на попередніх вимогах. Він заявив, що війна в Україні продовжиться і має тенденцію до загострення. А перспективу негайного припинення вогню, головну вимогу України, практично не обговорювали.

Цей контакт розкритикувала Метте Фредеріксен, прем'єр-міністр Данії. Вона висловила глибокий скепсис і підкреслила, що цей телефонний дзвінок не був погоджений із рештою європейських лідерів, а також закликала Європу зберігати єдність замість того, щоб діяти поодинці. Глава данського уряду стверджувала, що не бачить жодних ознак того, що РФ прагне миру з Європою чи Україною.

ДЛЯ ТИХ, ХТО ЙДЕ

Тим часом на фронті зараз дуже бракує російських новобранців, яких оборонці України знищують неймовірними темпами. А для цього потрібні потужні стимули. Так, московська Вища школа економіки (ВШЕ), яку вважають одним із найпрестижніших російських університетів, запустила програму вербування росіян до лав окупаційної армії, пропонуючи оплатити цілком навчання в обмін на підписання контракту з Міністерством оборони РФ. У межах програми «Служба + освіта» навчальний заклад обіцяє профінансувати навчання 100 осіб, які погодяться вступити до Військ безпілотних систем (ВБС) або добровольчого формування «БАРС-Москва», що забезпечує протиповітряну оборону російської столиці. У ВШЕ запевнили, що служити доведеться «рівно один рік» і людину «гарантовано» звільнять зі служби після закінчення цього терміну, хоча указ Путіна передбачає автоматичне продовження контрактів під час мобілізації. Також школа стверджує, що в разі вступу до ВБС новобранці служитимуть у частинах, розташованих «далеко від лінії бойового зіткнення». А добровольців «БАРС-Москва» обіцяють не відправляти в зону активних бойових дій. Та розпочати навчання на бакалавраті, спеціалітеті чи в магістратурі контрактники зможуть лише після повернення з війська (якщо повернуться), а фінансуватимуть його з позабюджетних коштів університету.

А російське командування відправляє поранених військовослужбовців назад у штурми та скасувало відпустки й відрядження. На повноцінне лікування нібито відправляють лише військових, які втратили кінцівки або фізично не можуть підвестися. Інших поранених, у т. ч. військових із невитягнутими осколками, постійно повертають до штурмів. Офіцери поспішають виконати наказ до призначеної дати, а командування прагне захопити території, про які раніше вже звітувало як про взяті під контроль.

ДЛЯ ТИХ, ХТО ПОВЕРТАЄТЬСЯ

Проте проблеми є не лише з вербуванням людей на війну, а також із тими, хто з неї повертається. Що з ними робити? Так, 2025 року російські служби зайнятости спільно з роботодавцями заявили про підготовку 449 тис. вакансій для учасників війни проти України. Однак по допомогу в пошуку роботи звернулися лише 15 тис. осіб. Навіть серед тих, що звернулися, роботу знайшли лише 7,8 тис. осіб (52 %). Решта залишилася непрацевлаштованою. За оцінкою Служби зовнішньої розвідки України, розрив між кількістю заявлених вакансій і фактичними зверненнями може свідчити про недовіру до державних програм або небажання учасників війни ними користуватися.

Для росіян з інвалідністю та колишніх засуджених ситуація ще гірша. Із 5 тис. так званих ветеранів з інвалідністю роботу отримали 2,1 тис. (42 %). Серед 1,2 тис. осіб зі судимістю працевлаштували 638 (51 %). Ці показники демонструють, що російські роботодавці не готові масово приймати колишніх військових, особливо тих, хто має додаткові обмеження. Показовим є і результат з дистанційною роботою. Із 449 тис. заявлених вакансій лише 775 передбачали віддалену зайнятість. А отримало її всього шестеро осіб!

Разом з тим на тлі дефіциту робочої сили, що загострився через війну проти України, до РФ продовжують завозити трудових мігрантів із «далекого зарубіжжя». За січень—вересень ц. р. Міністерство внутрішніх справ видало близько 215,3 тис. дозволів на роботу іноземним громадянам, що на 21 % більше, ніж за аналогічний період 2025-го. За оцінками експертів, до 2032 року російській економіці знадобиться близько 12 млн працівників.

ПОГРОМИ У ЄВРОПІ

Протести у Франції, Італії та Португалії стали інструментом інформаційної війни Кремля

■ Мирослава Бзікадзе

Масове невдоволення через дорожнечу, житлову кризу та падіння купівельної спроможності вивело людей на вулиці кількох європейських країн. Масштабні акції відбулися у Франції, Італії та Португалії, а в окремих містах мирні демонстрації переросли в сутички з поліцією та погроми.

Протестувальники завдають шкоди магазину під час демонстрації поблизу площі Республіки в Парижі, 17 жовтня 2026 року

ПІДПАЛИ Й ГРАБУНКИ

Дані, що протести організувала Російська Федерація (РФ), приховані. Натомість дослідники зафіксували ознаки скоординованих інформаційних кампаній, які використовують реальні соціальні проблеми для посилення поляризації, критики європейських урядів і дискредитації допомоги Україні.

Хвиля демонстрацій охопила одразу кілька держав Європейського Союзу (ЄС), однак причини невдоволення в кожній країні мали свої особливості. Спільним чинником стала втома людей від зростання вартості життя та відчуття, що політичні еліти не пропонують ефективних рішень.

У Франції на демонстрації вийшло понад 550 тис. людей. Вони супроводжувалися зіткненнями, підпалами й пограбуваннями магазинів. У Парижі й інших містах правоохоронці затримували учасників заворушень, а уряд наштовхнувся на нову хвилю критики.

В Італії значна частина невдоволення зосередилася на вартості життя, війнах і соціально-економічній політиці. У Мілані демонстрація, яка спершу мала мирний характер, переросла в сутички: радикально налаштовані учасники атакували поліцію, підпалювали барикади й пошкоджували майно. Джорджа Мелоні, прем'єр-міністр країни, засудила насильство, водночас визнавши, що право на мирний протест є невіддільним від демократичного суспільства.

У Португалії тисячі людей вийшли на вулиці Лісабона через низькі зарплати, здорожчання житла й труднощі з орендою квартир. Для багатьох громадян, особливо молоді, доступне житло перетворюється на дедалі складніше завдання.

Протести були не єдиною скоординованою акцією з однаковими вимогами. Їх об'єднували економічна незахищеність і недовіра до влади, але конкретні претензії та масштаби насильства різнилися.

ПРОПАГАНДА КРЕМЛЯ

Для РФ масові протести у Європі — можливість просувати тезу про нібито неминучий занепад західних демократій. Російські державні медіа та пов'язані з ними інформаційні мережі використовували кадри сутичок, розбитих вітрин і протистояння з поліцією, щоб створювати враження, ніби європейські держави втрачають контроль над ситуацією.

Однак інформаційний вплив не обов'язково передбачає організацію демонстрацій або фінансування їхніх учасників. Іноді достатньо перехопити увагу авдиторії після початку протестів, вибірково поширювати відео, перебільшувати масштаби заворушень і пов'язувати внутрішні проблеми з політикою ЄС щодо України. Одним із напрямів російських інформаційних операцій стали спроби переконати європейців, що підтримка Києва нібито відбувається за рахунок їхнього добробуту.

У такій інтерпретації кошти на оборонну допомогу Україні протиставляють фінансуванню шкіл, лікарень, соціальних програм і житлових проєктів. Реальні економічні труднощі перетворюють на аргумент проти подальшої підтримки Києва, хоча проблеми з цінами, зарплатами чи доступністю житла не доводять, що саме допомога Україні є їхньою причиною.

Дослідження Alliance4Europe, присвячене жовтневим протестам у Франції, виявило ознаки такої кампанії. Автори проаналізували 547 471 допис зі соціальних мереж і новинних сайтів дев'ятьма мовами. За їхніми висновками, мережа, яку дослідники з високим рівнем упевненості пов'язують із російською операцією Doppelganger, опублікувала 639 скоординованих повідомлень, які отримали приблизно 7,4 млн переглядів.

У дописах використовували реальне невдоволення французів і пов'язували його з допомогою Києву, подаючи підтримку України як загрозу добробуту самих європейців. Дослідники також описали мережу сайтів, що масово відтворювали матеріали російської пропагандистської інфраструктури.

РФ подібні кризи може використовувати як інформаційну можливість навіть без доведеної участи в організації акцій. Якщо невдоволення орендою, зарплатами або державними послугами пов'язати з членством у ЄС, санкціями проти Москви чи допомогою Києву, внутрішня соціальна проблема отримує геополітичне трактування.

СТРАТЕГІЯ ВПЛИВУ

Російська стратегія інформаційного впливу може переслідувати кілька взаємопов'язаних цілей.

Перша — послабити суспільну підтримку України. Якщо європейцям постійно повторювати, що допомога Києву забирає ресурси в їхніх родин, це може посилювати суперечки про доцільність подальшої військової та фінансової підтримки України.

Друга — поглибити внутрішні конфлікти. Міграція, нерівність, доступність житла, безпека на вулицях і довіра до політиків є чутливими темами. Маніпулятивне висвітлення може загострювати протистояння між різними групами населення.

Третя — підірвати довіру до демократичних інституцій. Кадри погромів і сутичок, вирвані з контексту, можуть використовувати для поширення думки, що демократичні уряди нездатні забезпечити порядок або розв'язати соціальні проблеми.

Четверта — створити враження міжнародної ізоляції України. Якщо в різних країнах одночасно просуваються повідомлення про те, що громадяни нібито втомилися від підтримки Києва, це може формувати викривлене уявлення про позицію європейського суспільства.

Дослідження інформаційного простору Франції виявило конкретні ознаки російської активності, спрямованої на посилення невдоволення та просування тез проти підтримки України. Інші європейські політики також звернули увагу на можливе використання соціальних мереж для розпалювання напруженості.

Тому найточніший висновок полягає не в тому, що Москва організувала всі протести, а в тому, що російські інформаційні мережі можуть використовувати їхні наслідки для досягнення власних політичних цілей.

Для Кремля це спосіб перетворити локальне невдоволення на аргумент проти європейської єдності. Для європейських урядів — нагадування, що протидія дезінформації має супроводжуватися реальними відповідями на соціальні проблеми. А для України — свідчення того, що боротьба за міжнародну підтримку відбувається не лише на дипломатичному рівні, а й у просторі суспільних настроїв та інформації.

Головна небезпека полягає в тому, що реальні проблеми європейців можуть стати інструментом чужої політики. І протидіяти цьому можна не запереченням суспільного невдоволення, а перевіркою фактів, прозорістю рішень і здатністю демократичних держав розв'язувати проблеми, через які люди виходять на вулиці.

МЛЯВА РЕАКЦІЯ

Протести у Франції, Італії та Португалії засвідчили, наскільки чутливими для європейських суспільств залишаються питання вартості життя, житла, зарплат і довіри до влади. Ці проблеми мають реальне внутрішнє підґрунтя, а вимоги учасників демонстрацій не можна пояснювати лише зовнішнім утручанням.

Європейська комісія зараз зазнає тиску з вимогою вжити заходів проти передбачуваних кампаній щодо поширення дезінформації з боку таких країн, як РФ, але досі утримується від цього, посилаючись на відсутність доказів. «Відбулася іноземна маніпуляція інформацією, — заявив Еммануель Макрон, президент Франції. — Багато людей намагається використати ситуацію у своїх інтересах. Є люди, які проводять кампанію за рахунок Франції».

Жан-Ноель Барро, міністр закордонних справ Франції, зробив обмеженішу заяву: «Кілька днів тому протести школярів у Франції були використані як інструмент ворожих наративів із боку РФ, Китаю, Ірану та руху MAGA. Ми бачимо їх, ми засуджуємо їх і відповідаємо».

Водночас Ґвідо Крозето, міністр оборони Італії, сказав на конференції: «Заворушення в Мілані стали результатом того, що я називаю гібридною війною, яку хтось веде в наших країнах, удаючись до нетрадиційних інструментів, як-от TikTok, соціальні мережі, YouTube».

ПІД ПРАПОРОМ ВИБОРІВ

■ Євген Клен

Минулого тижня в різних країнах відбулися вибори, які опосередковано стосуються і українців.

Зокрема, у першому турі президентських виборів у Болгарії найбільше голосів набрала Іліяна Йотова, виконувач обов'язків президента, яка виступає за дипломатичне врегулювання російсько-української війни та діалог із Російською Федерацією (РФ). Її підтримали 35,3 % виборців, натомість Андрея Гюрова, прем'єр-міністра і її головного конкурента, який зайняв друге місце, — 32,4 %. Йотова очолила державу в січні ц. р. після того, як Румен Радев покинув президентську посаду, щоб узяти участь у парламентських виборах. Гюров представляє прозахідні політичні сили. Він підтримує Україну та виступає за поглиблення співпраці Болгарії з Європейським Союзом (ЄС) і НАТО.

Проте домінування в першому турі ще не означає остаточної перемоги. Це продемонстрували вибори в Бразилії, де 80-річний Луїс Інасіу Лула да Сілва, чинний президент країни, після поразки в першому турі переміг у другому. Він отримав 51,75 % голосів, у той час як його 45-річний суперник Флавіу Болсонару — 48,25 %. Після оголошення результатів останній утік до США, де проголосив себе «законним президентом Бразилії», хоча перемогу Лули визнав Федеральний виборчий суд Бразилії, а також світові лідери, міжнародні спостерігачі й навіть власна партія Болсонару.

На дочасних парламентських виборах у Сербії поразки зазнала партія Александра Вучича, колишнього президента країни, який сподівався таким чином здобути посаду прем'єр-міністра. Перемогу святкував «Студентський список», який спудеї підтримали вуличними акціями. Переможці матимуть від 135 до 140 мандатів, тоді як їхні опоненти — близько 105.

Перемога опозиції може покласти край багаторічному домінуванню політичної сили Вучича, яка керувала Сербією з 2012-го. Його влада підтримувала тісні зв'язки з РФ, водночас декларуючи прагнення вступити до ЄС. Здавалося, у Києві мали б цьому радіти, але ні. Адже нова сербська влада вже заявила, що хоче припинити експорт зброї, що потрапляє до України. «Ми поважаємо Росію як велику державу й історично важливого партнера, — заявив Йово Бакич, представник «Студентського списку», і додав, що не планує приєднуватися до санкцій ЄС проти Москви. А залежність Сербії від російського газу назвав радше економічною проблемою, ніж геополітичним союзом.

Та однією з найважливіших політичних подій стали парламентські вибори в Ізраїлі. Біньямін Нетаньягу, прем'єр-міністр країни, заявив, що праві сили мають «вирішальну більшість», і закликав створити «правий уряд». Він також розкритикував політичні сили, які прагнуть співпраці з арабськими партіями, назвавши таку позицію «ганьбою».

Окремо глава уряду відзначив, що Ізраїль разом із президентом США має «історичну нагоду» усунути загрозу з боку Ірану. Його партія «Лікуд» може отримати 24—25 місць у Кнесеті й близько 50 мандатів загалом. Опозиційний блок на чолі з Гаді Айзенкотом здатний здобути 52—53 місця. А арабські партії РААМ і «Об'єднаний список» разом можуть отримати 19 місць.

Таким чином, жодна зі сторін не отримала підтримки виборців, достатньої для самостійного формування урядової коаліції. Іншими словами, мрія багатьох ізраїльтян сформувати коаліцію, що зможе вирішити питання призову в армію (ультрарелігійні євреї та араби не служать) і зміцнення міжнародного престижу країни, не виглядає можливою. А Нетаньягу переконує, що арабські партії нібито вкрали вибори в Ізраїлі, та вимагає розслідування. Однак правоохоронці доказів масштабних фальсифікацій не знайшли.

Іліяна Йотова

Орбана просувають на главу ООН

■ Петро Йосип

Білий дім виступає за висунення на посаду генерального секретаря Організації Об'єднаних Націй (ООН) Віктора Орбана, колишнього прем'єр-міністра Угорщини. Він може стати спільним кандидатом від США, Китайської Народної Республіки та РФ.

А за інформацією The Wall Street Journal, Орбан здатен заручитися підтримкою десятьох із 15 членів Ради Безпеки. Проте відкритим залишається питання, чи готові Велика Британія та Франція виступити проти більшости, адже ці країни зазвичай обережно ставляться до застосування права вето.

Андрій Сибіга, міністр закордонних справ України, іронічно прокоментував цю інформацію. За його словами, Україна готова поділитися з міжнародною спільнотою досвідом запрошення угорського політика «на каву» у потрібний момент. Глава українського зовнішньополітичного відомства припустив, що на посаді генсека ООН Орбан міг би використовувати свої навички застосування вето та політичного шантажу, які відточував роками, блокуючи важливі рішення ЄС.

Цей коментар відсилає до подій грудня 2023 року, коли під час саміту Євросоюзу Орбан покинув залу засідань на час ухвалення рішення про початок перемовин щодо вступу України до ЄС. Це дало змогу іншим лідерам країн-членів підтримати рішення без його заперечень. Нагадаємо, що колишній глава угорського уряду перебуває в чудових стосунках із кремлівським диктатором.

Повноваження Антоніу Гутерріша, чинного генсека ООН, закінчуються 31 грудня ц. р. Крім Орбана, на найвищу посаду претендують семеро кандидатів, зокрема, Рафаель Гроссі, глава Міжнародної агенції з атомної енергії, та Ребека Гріншпан, генеральний секретар Конференції ООН із торгівлі та розвитку. Проте Кирило Буданов, керівник Офісу президента України, уважає ідеальною кандидатурою на посаду генерального секретаря ООН Лану Нусейбе, дипломатку з Об'єднаних Арабських Еміратів. «Її позиція щодо територіальної цілісности України й дипломатичного врегулювання війни може відповідати інтересам Києва, — зауважив своєю чергою український політолог Ігор Рейтерович. — Бо ООН не раз критикували за неспроможність ефективно реагувати на міжнародні конфлікти. Водночас перспектива призначення на цю посаду Орбана викликає неабияке занепокоєння. У такому разі ООН може перетворитися на платформу для просування інтересів Путіна».

Проте й Гутерріш не такий уже далекий від Кремля. Нещодавно він призначив російського дипломата Гліба Десятникова своїм помічником із питань розмінування та поліції в департаменті миротворчих операцій. Із 2018-го цей дипломат працював послом РФ у Йорданії. У 2010—2018 рр. обіймав посаду директора департаменту Близького Сходу та Північної Африки в Міністерстві закордонних справ РФ.

ЧИ ПЛАНЕТУ ПОДІЛЯТЬ НА ТРЬОХ?

Сі Цзіньпін навряд чи допоможе завершити війну в Україні

■ Ігор Голод

Ідея поділу світу «грандами» повернулася до порядку денного.

ЯЛТИНСЬКА НОСТАЛЬГІЯ

У лютому 1945 року керівники США, СРСР та Великої Британії визначили на Ялтинській конференції повоєнний устрій світу, який збанкрутував разом із СРСР. А прагнення Путіна повернути Російську Федерацію (РФ) до «клубу вершителів долі планети» вперше пролунало в його промові на Мюнхенській безпековій конференції (Німеччина) 10 лютого 2007-го. Він тоді заявив, що однополярний світ, із домінуванням США, є неприйнятним.

А 23 січня 2020 року запропонував скликати саміт держав-переможниць у Другій світовій війні — по суті, аналог Ялтинської конференції, щоби «переглянути архітектуру глобальної безпеки». Російські дипломати відкрито називали цю ініціативу спробою відновити світовий лад за зразком 1945-го.

Натомість лідери інших держав проігнорували її. Тоді 9 січня 2022 року Сергій Рябков, заступник міністра закордонних справ РФ, висловив претензії кремлівського диктатора прямолінійно, вказавши, що «НАТО треба збирати манатки й вирушати на рубежі 1997 року», в якому Альянс запросив перші три країни Центральної Європи розпочати перемовини про вступ до нього.

Зазіхання на Схід Європи теперішній володар Кремля відновив після того, як прихильність до нього перестав приховувати Дональд Трамп. Сподівання поділити планету з ним і Сі Цзіньпіном, головою Китайської Народної Республіки (КНР), з'явилися в Путіна 31 серпня ц. р.

Сі повідомив тоді на засіданні Шанхайської організації співпраці (ШОС), що на саміт Організації азійсько-тихоокеанської економічної співпраці (АТЕС) у китайському місті Шеньчжені 18 листопада приїде президент Сполучених Штатів і там можна буде провести зустріч лідерів КНР, США та РФ. The Wall Street Journal написала, що Путін запропонував Трампу телефоном домовитися втрьох про припинення війни в Україні. Журналісти зазначили, що диктатор прагне примирення, вигідного Москві.

ГІПОТЕТИЧНА МОЖЛИВІСТЬ

Своєю чергою Дмитро Пєсков, речник Кремля, запевнив WSJ, що «всі три сторони визнають гіпотетичну можливість такої зустрічі». За його словами, 9 жовтня Трамп і Путін вже обговорили можливий формат перемовин, на які вони не планують запрошувати президента України.

Газета також процитувала американського чиновника, який повідомив, що глава Білого дому «ще не дав остаточної згоди, але відкритий до пропозиції». Того ж дня Трамп на запитання журналіста про те, чи готовий брати участь у тристоронній зустрічі, відповів: «Якщо Сі захоче провести таку зустріч, я готовий».

Тоді ж він сказав, що «настав час, щоб від імені України перемовини вів хтось інший», бо, на його думку, Зеленський «не хоче миру». Водночас Марко Рубіо, державний секретар США, розповів: «Розмови про таку зустріч вели. Не знаю, чи її вже остаточно узгодили, але президент висловився чітко. Він хотів би, щоб війна між Україною та Росією закінчилася». Натомість Мао Нін, речниця Міністерства закордонних справ КНР, на запитання журналіста про можливість проведення тристоронньої зустрічі відмітила: «Щодо цього питання в мене поки що немає інформації, яку могла б надати».

А президент України наголосив: «Не знаю, що там за тристороння зустріч має бути між Америкою, Китаєм і Росією — це їм вирішувати. Але, звісно, якщо питання щодо України — щодо нашого майбутнього, то це буде прийнятно, тільки коли за столом перемовин будемо ми».

Гітанас Науседа, президент Литви, із цього приводу зауважив: «Формат за участю КНР, США та РФ викликає підозри, що може повторитися сценарій Другої світової війни та поділ на зони впливу. Це викликає велике занепокоєння в усьому регіоні. Пекін не може бути цілком неупередженим посередником у перемовинах, доки залишається поплічником Москви у війні проти України».

ЕКСПЕРТИ СУМНІВАЮТЬСЯ

Тим часом Юрій Ушаков, помічник кремлівського диктатора, відзначив: «Китайські друзі, господарі саміту АТЕС, займуться або, точніше, уже займаються її підготовкою. І за сприятливого збігу обставин вони, наші китайські друзі, звісно, включать цю зустріч до програми заходів у Шеньчжені». А згодом запевнив: «Зараз уже можу точно сказати, що й у Москві, й у Пекіні, й у Вашинґтоні у принципі готові до проведення зустрічі».

А втім, не лише заяви помічника Путіна викликають сумніви: експерти також скептично оцінюють перспективи зустрічі. South China Morning Post написала, що «китайська сторона не демонструвала особливої активности в просуванні цієї ідеї, а змістовне обговорення порядку денного та підготовка зустрічі ще не набули конкретних обрисів».

Хемант Адлакха, індійський експерт із питань Китаю, прогнозує, що без чітко погодженого порядку денного ймовірність зустрічі в Шеньчжені доволі низька. А Цуй Хунцзянь, китайський фахівець із міжнародних відносин, припустив, що загострення суперечностей між США та КНР або між США та РФ може зірвати ці тристоронні перемовини. Володимир Фесенко, український політолог, теж допускає, що тристороння зустріч може не відбутися.

Єва Зайверт, аналітик німецького дослідницького центру MERICS, звернула увагу на те, що Пекін досі публічно не підтвердив готовности Сі Цзіньпіна взяти участь у згаданій тристоронній зустрічі. На її думку, китайський лідер має вагомі причини ставитися до цієї ідеї обережно, адже його участь може легітимізувати прагнення Москви та Вашинґтона закріпити за собою сфери впливу, а Сі навряд чи потрібна домовленість, яка обмежувала б йому свободу дій.

Експерт також нагадала, що Пекін традиційно відмовлявся, приміром, від тристоронніх перемовин про ядерне роззброєння. Тож прогнозує, що Сі Цзіньпін може й не захотіти, щоб його поставили в один ряд із двома іншими лідерами на умовах, які не відповідають інтересам КНР.

ПЕКІН НЕ ДУЖЕ ЗАЦІКАВЛЕНИЙ

Темур Умаров, науковий співробітник Берлінського центру Карнеґі з вивчення Росії і Євразії, пояснив, що Кремль наполягає на тристоронньому форматі, бо хоче продемонструвати, що РФ перебуває на одному рівні не лише зі США, а й з КНР. Однак, за оцінкою науковця, об'єктивно Москва не є старшим партнером у цих відносинах.

Він також уважає, що Пекін не виявляє особливого інтересу брати на себе відповідальність за майбутнє України. За його словами, навіть якщо тристороння зустріч відбудеться, Китай, найімовірніше, намагатиметься уникнути конкретних зобов'язань, домогтися гранично розпливчастих і суто декларативних формулювань та залишити собі свободу маневру.

Вадим Денисенко, ще один український політолог, із цим погодився: «Китаю не потрібне погіршення стосунків із Європою через демонстративну участь у вирішенні долі України без України».

Міхал Боґуш і Вітольд Родкевич, аналітики польського Центру східних досліджень, теж схильні вважати, що КНР не зацікавлена у швидкому завершенні війни, бо та відволікає ресурси США і їхніх союзників, тоді як залежність Москви від Пекіна зростає. Тож китайський лідер може й не поділяти прагнення Путіна якнайшвидше домовитися про новий світовий порядок. Сі Цзіньпіну немає сенсу ділити планету з тим, кого він послідовно перетворює на свого васала.

ЯЛТА-2 НЕ ПРОГЛЯДАЄТЬСЯ

Своєю чергою Майкл Кіммейдж, експерт із питань американсько-російських відносин, каже, що Кремлю бракує для втілення проєкту «Ялта-2» тієї військової переваги та статусу переможця, які забезпечили Радянському Союзу панівне становище у Східній Європі. Тому Путін намагається перетворити невиграну війну на дипломатичні поступки з боку США, однак Вашинґтон не має ані повноважень на їхнє надання, ані можливостей гарантувати їхнє виконання.

Фахівець звернув увагу на те, що заяви Трампа поставили під сумнів надійність американських безпекових зобов'язань перед союзниками по НАТО. На цьому тлі європейські країни посилюють власну обороноздатність і прагнуть зменшити залежність від Вашинґтона. Тож сьогодні європейські країни й Україна, на думку експерта, мають достатньо ресурсів і можливостей для самостійного впливу на розвиток подій і не хочуть перетворюватися на пасивні фігури в протистоянні великих держав. «США не можуть скасувати зміни, які самі ж спровокували. Трамп може завдати Україні шкоди й певною мірою дипломатично ізолювати її. Але не може вирішувати її майбутнє», — резюмував Кіммейдж.

Відтак Брендан Сімс, британський історик міжнародних відносин, провів паралелі: «У Ялті Черчилль і Рузвельт могли принаймні посилатися на певні пом'якшувальні обставини. Вони вели тривалу війну проти нацистської Німеччини, а сталінська Росія була їхнім військовим союзником. Території, від яких вони відмовилися, уже значною мірою перебували під радянським контролем. А зараз нічого з цього не стосується РФ, КНР та України».

ВИБОРИ МИНУЛИ

Події, які стримували до цього, тепер можуть відбутися

■ Євген Клен

Пентаґон оголосив, що не проводитиме перевірку обмежень Starshield в Україні на вимогу дев'ятьох сенаторів, бо на запитання законодавців мають відповісти Військово-повітряні сили США.

Associated Press уважає, що таке рішення може свідчити про небажання генерального інспектора Пентаґона розслідувати діяльність Ілона Маска. Водночас Путін заявив, що Російська Федерація (РФ) нібито перебуває в тісному контакті зі засновником Space X щодо низькоорбітальних супутникових груп попри всі політичні питання. «Ілон Маск — геніальний чоловік. У нього на орбіті скільки апаратів? Понад 5 тис. А ми лише робимо перші кроки. Але пишаємося тим, що почали самостійно це робити, — зазначив він. — І ми, і наші американські партнери взаємно дорожимо цим. І наш Роскосмос, й інші компанії працюють».

ГЕҐСЕТ ЗВОЛІКАЄ

Тим часом Україна вже довше ніж місяць очікує від Піта Геґсета, міністра війни Сполучених Штатів, підпису на документах щодо передачі Києву ракет для Patriot і NASAMS, розповів Володимир Зеленський. Він заслухав доповіді міністра оборони Євгена Хмари, головнокомандувача Збройних сил Михайла Драпатого та міністра закордонних справ Андрія Сибіги щодо постачання Україні зброї від партнерів. «Працюємо на кількох напрямках: зі Сполученими Штатами, Європою та іншими партнерами, які мають запас ракет PAC-2 і PAC-3. Крім того, я доручив ще раз проговорити це з американською стороною. Триває розмова і з іншими країнами», — поінформував глава української держави.

Зі свого боку шестеро конґресменів подали законопроєкт, що має усунути бюрократичні перешкоди для постачання американської зброї в Україну через треті країни. Про це повідомив Алекс Рауфоґлу, старший кореспондент Radio Free Europe у Вашинґтоні. За його даними, законопроєкт розробляють демократи Біл Кітінґ, Ґреґорі Мікс і Сара Мак-Брайд, а також республіканці Джо Вілсон, Дон Бекон і Браян Фіцпатрік. Вони прагнуть внести поправки до законодавства США щодо експорту зброї, спрямовані на врегулювання питання про передачу Україні певних видів оборонної продукції через треті держави. Адже наразі країни, які придбали зброю у Сполучених Штатів, не можуть передавати її третім країнам без дозволу Вашинґтона. Автори законопроєкту хочуть скасувати цю вимогу для певних видів озброєння.

ПОЛІТИЧНА КОРОЗІЯ

За результатами опитування від Financial Times, майже 70 % американських виборців стурбовані корупцією та конфліктами інтересів в адміністрації Дональда Трампа. Близько 69 % зареєстрованих виборців і майже 50 % тих, що голосували за нього 2024 року, сказали, що дуже стурбовані корупцією, зловживанням службовим становищем або конфліктами інтересів у Білому домі.

> «Майже 70 % американських виборців стурбовані корупцією в адміністрації Дональда Трампа»

Також майже половина всіх зареєстрованих виборців відзначила, що корупція стала гіршою проблемою під час другого терміну Трампа, порівнюючи з попередніми адміністраціями. А ще опитування засвідчило, що близько 54 % виборців переконані, що за підвищення цін, від чого зараз страждають американці, відповідальна або адміністрація Трампа, або республіканці в Конґресі. Ще дужчу тривогу в республіканців викликало те, що більше як 40 % респондентів указали, що зростання цін схилило їх голосувати на проміжних виборах за демократів.

А громадська організація «Громадяни за відповідальність та етику у Вашинґтоні» (CREW) подала позов до суду, вимагаючи від Джареда Кушнера, зятя Дональда Трампа, розкрити інформацію про особисті фінанси та дотримуватися правил, що діють для державних службовців.

Він відіграє важливу роль у зовнішній політиці США, зустрічається з іноземними посадовцями та бере участь у перемовинах щодо припинення воєн і конфліктів. Серед напрямів його дипломатичної діяльности — протистояння між Сполученими Штатами й Іраном, війна РФ проти України, а також насильство на Близькому Сході.

У CREW кажуть, що через такі повноваження Кушнер має вважатися офіційним державним службовцем і виконувати відповідні законодавчі вимоги. Позивачі просять суд заборонити йому продовжувати цю діяльність, доки не подасть необхідні декларації про прибутки.

Окремий неспокій викликає бізнесова діяльність фігуранта. Він керує інвестиційною компанією Affinity Partners, під управлінням якої перебувають активи на суму більше ніж 6 млрд USD. Близько 99 % цих коштів належать іноземним інвесторам, приміром, суверенним фондам Саудівської Аравії, Катару й Об'єднаних Арабських Еміратів. Компанія також має значні інвестиції за кордоном, зокрема в Ізраїлі.

У CREW стверджують, що поєднання дипломатичної діяльности з керівництвом інвестиційною компанією потребує більшої прозорости. «Джаред Кушнер зобов'язаний дотримуватися Конституції США та федерального законодавства», — заявив Дональд Шерман, президент організації. Він також наголосив, що Кушнер має пройти процедуру затвердження Сенатом і довести відкритість своєї діяльности. Натомість поводиться так, ніби стоїть понад законом. У CREW закликали суд утрутитися, щоб не допустити продовження такої ситуації.

НОВІ БОЙОВІ ДІЇ

А Білий дім уже попередив країни Перської затоки про необхідність підготуватися до «короткої та інтенсивної» війни проти Ірану. The Wall Street Journal назвала це ознакою того, що США й Ізраїль готуються розпочати новий раунд важких бойових дій проти Ірану.

За словами джерел видання, існує ризик серйозної ескалації, за допомогою якої Сполучені Штати мають намір послабити потенціал Тегерана й підштовхнути його до перемовин. За даними WSJ, американські військові вже перекинули в регіон систему протиповітряної оборони Patriot, поповнили запаси боєприпасів, а бойові літаки готуються завдавати ударів. Незабаром до групи з 20 американських військових кораблів на Близькому Сході приєднається додаткова авіаносна ударна група та підрозділ морської піхоти.

> «США мають намір послабити потенціал Тегерана й підштовхнути його до перемовин»

Серед цілей, по яких завдаватимуть ударів, джерела газети назвали іранську інфраструктуру та ядерні об'єкти. Проте видання зауважило, що президент США ще не ухвалив остаточного рішення, але схиляється до масштабної післявиборчої атаки.

Крім того, Біньямін Нетаньягу, ізраїльський прем'єр-міністр, натякнув, що Єрусалим може розпочати нову війну проти Ірану разом із Вашинґтоном: «Ізраїль і наш приятель президент Трамп отримали унікальну можливість раз і назавжди усунути іранську загрозу. Ми змогли перемогти наших ворогів, і зможемо зробити це в майбутньому».

Відтак Пентаґон готує військові бази Сполучених Штатів до роботи щонайменше 90 днів без зовнішньої підтримки. Такі заходи — частина воєнної ініціативи Fortress, що має на меті забезпечити здатність американських військ продовжувати бойові дії в разі порушення роботи цивільних систем, від яких залежить армія. «Значною мірою наші уявлення про оборону країни ґрунтувалися на застарілому припущенні, ніби два океани захищатимуть нас, — визнав Шон Парнелл, речник Міністерства війни США. — Та президент Трамп розуміє, що цей світ залишився в минулому».

Новий підхід демонструють ініціатива «Золотий купол» та посилена увага до Західної півкулі, зокрема Ґренландії та Панами. Ініціатива Fortress передбачає, що кожен великий військовий об'єкт у Сполучених Штатах має бути здатним самостійно забезпечувати основні операції. Для цього необхідно мати незалежні джерела електроенергії, води, пального та зв'язку.

З цією метою передбачається використання мобільних ядерних реакторів, масштабних систем накопичення енергії та локальних мікромереж під час тривалих перебоїв з електропостачанням. Також очікується створення стратегічних запасів амуніції, пального, критично важливих мінералів, електроніки, запчастин і ліків. «Наступний конфлікт, імовірно, відбуватиметься на кількох фронтах. Погляньте на геополітичні чинники будь-якої великої війни. Коли це станеться, глобальні ланцюги постачання зруйнуються», — застеріг Парнелл.

Для найважливіших оборонних потреб ініціатива передбачає наявність щонайменше двох каналів постачання або виробництва. Також планують підготувати цивільні підприємства до переходу на виробництво оборонної продукції в умовах кризи.

У межах уже наявної програми Civil Reserve Manufacturing Network Пентаґон має намір визначити комерційні підприємства, здатні переорієнтувати виробництво на воєнні потреби. Також передбачені регулярні тести й мобілізаційні навчання для перевірки здатности підприємств підтримувати виробництво за тривалих перебоїв.

Fortress охоплює і заходи зі захисту військового зв'язку, навігації та супутникових можливостей від перешкод. Зокрема, ідеться про підготовку до роботи в умовах глушіння сигналів GPS або порушення функціонування космічних систем.

БОРОТЬБА ЗА КОНТРОЛЬ НАД КОНҐРЕСОМ

Невдоволення американців цінами та політикою президента грало на користь демократів

■ Ігор Голод

Вибори всіх членів Палати представників і третини сенаторів для республіканців стали випробуванням на міцність: партія ризикувала втратити більшість у нижній палаті Конґресу, а може, і в Сенаті. Наслідки голосування відчуватимуть не лише у Сполучених Штатах: його результати можуть вплинути й на подальшу політику Вашинґтона щодо України.

РЕЙТИНГ ПРЕЗИДЕНТА

Низькі рейтинги Дональда Трампа свідчать про падіння його популярности, порівнюючи з президентськими виборами. За даними опитування Reuters/Ipsos, роботу президента не схвалюють 66 % американців, а підтримує 31 %. Це найнижчий показник за обох його президентських термінів. 47 % зареєстрованих виборців заявили, що голосуватимуть за демократів, а 35 % — за республіканців. Перевага опозиції у 12 відсоткових пунктів стала найбільшою в теперішній кампанії.

Економічні настрої також не прихильні до республіканців. 73 % учасників опитування зазначили, що ситуація з вартістю життя погіршилася; в економічних питаннях демократам віддали перевагу 37 % респондентів, республіканцям — 33 %. Невтішними для президента виявилися і результати опитування Politico. 54 % учасників переконані, що Трамп учинив правопорушення, які є підставою для імпічменту. Такої думки дотримується 81 % тих, хто зголосився голосувати за демократів, і чверть виборців-республіканців. Більш ніж 41 % також уважає, що президент використовував посаду для фінансової вигоди собі або родині.

За дослідженням Focaldata, близько 69 % зареєстрованих виборців і майже половина тих, хто голосував за Трампа 2024-го, стурбовані корупцією, зловживанням посадою або конфліктами інтересів у його адміністрації. Приблизно половина стверджує, що за другого терміну Трампа корупція стала більшою проблемою, ніж за попередніх президентів.

Невдоволення позначилося і на ставленні до економічної політики: близько 54 % виборців покладають найбільшу відповідальність за зростання цін на адміністрацію Трампа або республіканців у Конґресі. Понад 40 % указали, що подорожчання збільшило ймовірність їхнього голосування за демократів.

ПЕРЕВАГА ДЕМОКРАТІВ

На виборах 3 листопада переобирали всіх 435 членів Палати представників і третину Сенату. У нижній палаті республіканці мали мінімальну більшість — 218 місць проти 214 у демократів. А тепер опозиція може здобути ще 9—19 місць і перебрати контроль над палатою.

Це обмежить Трампа в просуванні законодавчих ініціатив. Демократи зможуть очолити ключові комітети, посилити контроль за адміністрацією та ініціювати розслідування. Президенту стане складніше реалізовувати власну політику. Проте парламентський контроль не означає автоматичного блокування рішень президента. Демократам доведеться шукати підтримки серед республіканців, а подолання президентського вето потребуватиме двох третин голосів в обох палатах Конґресу.

Здобути більшість у Сенаті демократам було складніше. Республіканці мали 53 місця, а демократи разом із незалежними сенаторами, які входять до їхньої фракції, — 47. Щоб отримати більшість, опозиції було потрібно здобути щонайменше чотири додаткові місця.

Найгостріша боротьба відбувалася в штатах, які традиційно підтримують республіканців, але цього разу демонструють політичну невизначеність: Мен, Айова, Канзас, Огайо, Аляска й Техас. У низці регіонів розрив між кандидатами становив лише кілька відсоткових пунктів, тож результат залежав від участи виборців, популярности претендентів і фінансових можливостей їхніх штабів.

У штаті Мен республіканка Сьюзен Коллінз, член Сенату з 1997 року, намагалася зберегти мандат у боротьбі з демократом Троєм Джексоном. Коллінз дистанціювалася від Трампа, тоді як її суперник розраховував на невдоволення президентом у штаті, де 2024-го перемогла Камала Гарріс.

В Огайо демократ Шеррод Бравн пробував повернутися до Сенату після попередньої поразки. Його суперником став республіканець Джон Гастед. Бравн зробив ставку на захист інтересів робітників і невдоволення цінами. В Айові за вакантне місце змагалися демократ Джош Турек і республіканка Ешлі Гінсон. А в Канзасі — демократ Адам Гамільтон кинув виклик чинному сенаторові Роджеру Маршаллу.

У Техасі демократ Джеймс Таларіко змагався з республіканцем Кеном Пакстоном. Попри традиційну перевагу республіканців, опитування засвідчили конкурентну боротьбу. Перемога Трампа у штаті 2024 року аж ніяк не гарантувала успіху його однопартійцям.

ЧИ ВИЗНАЄ ТРАМП РЕЗУЛЬТАТИ?

Поразка республіканців не обов'язково завершить боротьбу після оголошення результатів. Британська The Guardian застерегла, що вразливим може стати період підрахунку голосів: у деяких штатах остаточні результати оголошують через дні або навіть тижні.

Побоювання щодо можливого оскарження результатів посилила заява Трампа від 26 жовтня. Він пообіцяв мільйон доларів за інформацію про фальсифікації на минулих або майбутніх виборах, якщо вона приведе до арешту й засудження винних. Однак не пояснив, звідки надійдуть кошти та як здійснюватимуть виплати.

Колишні американські посадовці побоюються, що Трамп та його союзники використають затримку для поширення безпідставних звинувачень у фальсифікаціях та іноземному втручанні. Такі заяви можуть підірвати довіру до виборів, а посилання на загрози національній безпеці — стати приводом для спроб вилучити бюлетені або виборче обладнання. Кейтлін Дуркович, ексзаступник радника з питань внутрішньої безпеки, зауважила, що адміністрація може вдатися до подібних кроків після невдач у судах.

Сполучені Штати мають процедури перевірки й авдиту голосів, а спроби оскаржити результати можуть наштовхнутися на юридичні перешкоди. Проте сама кампанія сумнівів здатна послабити довіру громадян до виборчої системи — незалежно від того, хто здобуде більшість.

ПОПЕРЕДНІ РЕЗУЛЬТАТИ

У день виборів федеральний суддя звинуватив Департамент юстиції у використанні правоохоронної системи з політичною метою. А Федеральне бюро розслідувань звинуватило двох своїх ексслужбовців, що вони неякісно проводили розслідування щодо Гантера Байдена 2023 року. Проте суддя не просто відхилив позов, він назвав цю справу політичним цирком і використанням правоохоронних органів як зброї проти опонентів. Верховний суд також відхилив екстрене клопотання адміністрації президента Трампа, яка намагалася змусити владу Каліфорнії під приводом перевірки на громадянство вилучити та не враховувати поштові бюлетені більш ніж 20 тис. виборців.

Коли зачинилися перші виборчі дільниці, стали оприлюднювати підсумки. Наразі демократи випереджають республіканців. У Палаті представників вони можуть здобути 224—252 місця, тоді як республіканці — 183—211. У Сенаті демократи можуть посісти 51—55 місць, у той час як республіканці — 45—49. Демократи можуть мати 26—30 губернаторів, а республіканці — лише 20—24.

Вибори програла колишня українка Вікторія Спартц, яка виступала проти допомоги Україні. А Дональд Трамп заявив, що готовий захищати Ілона Маска, помилувати своїх соратників і ветувати всі рішення демократів.

■ CNN

ІГНОРУВАННЯ УДАРІВ РОСІЯН ПО АМЕРИКАНСЬКОМУ БІЗНЕСУ

Попри на те, що Російська Федерація (РФ) посилила атаки на об'єкти в Україні, пов'язані з американськими корпораціями, Дональд Трамп і його адміністрація не реагують. Про це повідомляє CNN. Натомість вони посилили тиск на Україну, щоб змусити припинити удари по російських нафтопереробних заводах, посилаючись на шкоду американським споживачам.

За словами Андрія Гундера, президента Американської торгової палати в Україні, російські ракети й дрони пошкодили об'єкти, що належать деяким з найвідоміших американських брендів. Хоча раніше РФ також намагалася перешкоджати роботі успішного американського бізнесу, нічого подібного не відбувалося. Ідеться про прямі удари безпілотними літальними апаратами (БпЛА) та ракетами, і росіяни продовжують бити по американському бізнесу в Україні. «Це сигнал про те, що вони націлюються на американський бізнес. Ми не бачимо жодної реакції з боку Білого дому, — зазначив посадовець. — Нам потрібно, щоб атаки припинилися, бо це американські інтереси, американські гроші, американські інвестори, які піддаються ударам і стають мішенями».

Андрій Гундер

Коли російський БпЛА вразив завод Coca-Cola під Києвом на початку вересня ц. р., Володимир Зеленський сказав, що атака була «чітким сигналом» для США, нагадує телеканал. «Росіяни не можуть не усвідомлювати, що це американське підприємство», — додав тоді президент України.

Пізніше російський ударний дрон поцілив по складу, що належав McDonald's. А компанія PepsiCo повідомила, що був пошкоджений її виробничий об'єкт у Миколаївській області.

«Серед американських бізнесів на місцях немає єдности щодо того, наскільки вони хочуть публічно говорити про те, що їх вразили, або розкривати факт, що вони неодноразово були цілями, — заявив колишній посадовець Державного департаменту. — Та деякі бізнеси хочуть, щоб ми все ж підняли це питання».

Водночас кілька демократичних законодавців США публічно закликали Білий дім зробити більше для захисту американських бізнесів в Україні та засудити дії Москви. А Київ підкреслив, що такі атаки — одна з причин для посилення оборонної підтримки, щоб вони могли достатньо захистити американські компанії на місці. Торгово-промислова палата часто зустрічається з конґресменами з обох партій і просить їх підняти це питання перед Білим домом.

Коли в Трампа в серпні 2025 року запитали про російський удар по американському електронному заводу, він відповів, що сказав Путіну, що «не радий цьому». «Проте відносна відсутність засудження ударів РФ із боку адміністрації президента контрастує із вимогами до українського уряду щодо ударів по російській енергетичній інфраструктурі», — зауважує CNN. У лютому ц. р. Вашинґтон попередив Київ, що його удари по російському нафтовому господарству в Чорному морі вплинули на інвестиції США в Казахстан.

А недавно американський лідер звинуватив Україну в ударах по російських паливних об'єктах і в зростанні цін на паливо. Андрій Гундер зізнався, що йому важко збагнути політику Білого дому з цього питання. «Будь-яка компанія, будь-який бізнес хоче мати якусь форму захисту. Ви б очікували, що ваш уряд стане на ваш бік і боротиметься разом із вами, особливо якщо іноземна армія атакує американські компанії», — пояснив він.

Американська торгова палата надіслала повідомлення з проханням про зустріч зі Стівом Віткоффом і Джаредом Кушнером, спеціальними представниками президента США, щоби поінформувати їх про стан американського бізнесу в Україні, але відповіді так і не отримала.

■ Economist

Ризики мирного плану Трампа

Мирний план президента США із 28 пунктів становить загрозу для безпеки України і Європи, оскільки може винагородити російську агресію, не забезпечивши надійних гарантій проти відновлення війни. Тож європейським лідерам необхідно перейти від обурення запропонованими умовами до конкретних дій. Про це пише The Economist.

Автори публікації застерігають, що господар Овального кабінету може наполягати на прийнятті Україною цього плану або подібної угоди ще до Дня подяки. У разі відмови української влади, як припускає видання, він може припинити постачання Києву американських розвідувальних даних і сучасного озброєння. До речі, такі обмеження вже запроваджували, і, за оцінкою часопису, вони мали руйнівні наслідки.

План Трампа передбачає скорочення чисельности української армії до 600 тис. військовослужбовців, відмову від розміщення військ НАТО в Україні й обмеження можливостей Києва завдавати ударів по Москві та Санкт-Петербургу. Водночас, за оцінкою видання, документ не встановлює аналогічних обмежень для РФ, а запропоновані гарантії безпеки України недостатньо надійні.

Окремий неспокій викликають економічні положення документа. Серед них — можливе скасування санкцій проти РФ, її повернення до міжнародних форматів співпраці та використання заморожених російських активів для інвестиційних проєктів за участю США. На думку авторів статті, такі умови можуть фактично винагородити Москву за агресію та створити передумови для нового нападу.

У виданні також порушують питання мотивів позиції глави Білого дому. Серед можливих чинників називають прагнення забезпечити прибутки американським компаніям, його особисте ставлення до Володимира Зеленського й уявлення американського лідера про Путіна. У той же час автори наголошують на непередбачуваності подальшого розвитку подій. «Мирний план, який США просувають як основу для завершення війни в Україні, настільки погано складений, нечіткий, незбалансований і непрактичний, що в нормальному світі він ніколи не з'явився б, а після витоку його змісту його тихо відкинули б», — ідеться в матеріалі.

Попри критику запропонованої угоди, видання закликає Україну уникати прямого конфлікту з Трампом і намагатися поліпшити умови плану шляхом перемовин. А європейським лідерам рекомендують заручитися підтримкою американських політиків, які виступають проти угоди в її теперішньому вигляді, та забезпечити ресурси для продовження допомоги Києву.

Автори статті наголошують, що підтримка України є інвестицією в безпеку самої Європи. Хоча витрати на подальшу допомогу будуть значними, вони можуть виявитися меншими за ціну протидії посиленій російській загрозі в разі поразки України.

The Economist також критикує попередню політику США і європейських країн, які, на думку журналістів, протягом війни надавали Україні недостатньо допомоги та запізно ухвалювали важливі рішення. Зокрема згадують, що Європа не змогла погодити план конфіскації заморожених російських активів на суму 140 млрд EUR для допомоги Україні. За оцінкою часопису, відповідно до плану Трампа ці кошти могли б перейти під контроль США та використовуватися для отримання американського прибутку. У підсумку The Economist закликає європейських лідерів активніше впливати на перемовний процес і не дозволяти, щоб умови завершення війни створювали додаткові загрози для України і європейської безпеки.

БЛАГОДІЙНИЙ ВЕЧІР ФІЛАДЕЛЬФІЙСЬКОЇ ОКРУГИ СУА

■ Наталія Лякішева

В Українському освітньо-культурному центрі в Дженкінтавні (штат Пенсільванія) нещодавно відбувся урочистий благодійний вечір на честь сторіччя Союзу українок Америки (СУА).

Захід, організований Філадельфійською округою СУА, зібрав близько 150 гостей — членкинь організації, представників духовенства, доброчинців і друзів української громади. Святкування поєднало вшанування столітньої історії організації з підтримкою українських дітей і культури. Метою вечора стала допомога українцям на Батьківщині, що стікає кров'ю, боронячи свою свободу.

Повномасштабна війна триває вже п'ятий рік. Увесь цей час підтримка української діаспори й друзів України в Америці та Європі зміцнює нашу здатність вистояти. За кожним благодійним збором — людська небайдужість, допомога тим, хто її потребує, та відчуття, що Україна не залишилася сама.

До зустрічі в Дженкінтавні приєдналися різні покоління української громади. Серед гостей були митрополит Філадельфійський Української греко-католицької церкви Борис Ґудзяк, о. Остап Микитчин із парафії Святого архистратига Михаїла в Дженкінтавні, й о. Василь.

У програмі вечора були виконані гімни України та США, прозвучала молитва, пролунали вітальні слова Наталії Павленко, голови СУА, та Лілії Декос, голови Філадельфійської округи, відбулося вшанування союзянок за їхню працю. Музичну частину представили скрипалька Ірина Марчак і бандуристка Ярослава Дзерев'яґо. Відділи СУА й партнери громади підготували подарункові кошики для благодійного розіграшу.

Як повідомила Лілія Декос, загальні надходження від вечора склали 21 327 USD. Після покриття витрат у сумі 7,3 тис. USD залишилося 14 027 USD. Ці кошти вирішили розділити на три рівні частини. Першу спрямують на підтримку повернення викрадених українських дітей. У такий спосіб Філадельфійська округа долучається до загальнонаціональної кампанії СУА «Надія для дітей України», мета якої — зібрати 100 тис. USD до Всесвітнього дня дитини, який відзначають 20 листопада. Кампанія покликана підтримати повернення дітей, їхню реабілітацію та догляд після повернення.

Першим партнером кампанії стала організація Save Ukraine, заснована ще 2014 року, яка від початку повномасштабного вторгнення допомогла врятувати й повернути додому 1 887 дітей із Росії і тимчасово окупованих територій. За кожним поверненням стоїть складна, а нерідко й небезпечна робота: пошук дитини, перевірка інформації, подолання юридичних і прикордонних перешкод, організація дороги та професійного супроводу. Саме ці рятувальні операції визначили першочерговим напрямом підтримки в межах партнерства СУА із Save Ukraine.

Другу третину коштів передадуть на допомогу Камерному дівочому хору Київського державного музичного ліцею ім. М. Лисенка. Організаторки планували прийняти колектив у Філадельфії, однак через фінансові обмеження гастрольну програму скоротили. Попри скасування місцевого виступу, рішення підтримати юних співачок залишилося чинним.

Як пояснила Лілія Декос, такі поїздки — це культурна дипломатія. Через музику українські діти знайомлять американську авдиторію зі своєю країною та її культурою. У програмі Unbreakable Harmony анонсували спільні концерти київського колективу та Westchester Children's Chorus, зокрема, виступ 6 листопада в Карнеґі-голі в Нью-Йорку.

Ще третину коштів залишать на рахунку Філадельфійської округи для підтримки наступних благодійних ініціатив. Такий резерв, за словами її голови, дає змогу відгукуватися на нові потреби, коли немає часу проводити окремий збір.

Серед найближчих справ Філадельфійської округи — третій щорічний збір продуктів харчування у партнерстві з Laurel House, організацією допомоги тим, хто постраждав від домашнього насильства. Акцію присвячують пам'яті жертв Голодомору. Її можна підтримати пожертвами харчів тривалого зберігання.

У Вашинґтоні молилися за дітей, викрадених РФ

■ Юстина Зарваниця

У Вашинґтонському національному соборі відбулася спільна молитовна служба за українських дітей, які постраждалих від війни, і тих, кого викрала Російська Федерація (РФ). Захід під назвою «Діти моляться за дітей» організували спільно собор, Посольство України в США, Український дім і СУА.

У спільній молитві взяли участь представники дипломатичного корпусу, української громади, американські друзі України, зокрема, помічник державного секретаря Райлі Барнс, який прийшов із дітьми, а також українські священники й діти з України.

Денис Сеник, тимчасовий повірений у справах України у США, розповів, що українські діти змушені ночами під час повітряних тривог ховатися від вибухів і проводити години в укриттях замість спокійно спати у власних ліжках.

Своєю чергою Наталія Павленко зазначила, що ініціатива «Діти моляться за дітей» була започаткована її організацією 2024-го й поширилася громадами по всій території Сполучених Штатів. До неї закликала приєднатися і Світова федерація українських жіночих організацій.

Всеамериканська конференція українських освітян

■ Лана Світ

У місті Стемфорді (штат Коннектикут) відбулася Всеамериканська вчительська конференція, що об'єднала представників українських шкіл зі США, Канади та Великої Британії. Захід організувала Українська шкільна рада США. Учасники обговорили збереження української мови та культури за кордоном, сучасні освітні підходи й навчальні програми.

Участь у заході взяли представники українських шкіл Нью-Йорка, Вашинґтона, Бостона, Чикаґо, Нью-Джерзі, Коннектикуту, Індіани, Міннесоти, Північної Кароліни, Пенсільванії, Техасу й Огайо. До конференції також приєдналися колеги з Києва, Торонто й Манчестера. Онлайн-зв'язок підтримували освітяни зі Львова та Хуста.

Головними темами зустрічі стали формування української ідентичности серед дітей діаспори, сучасні методи викладання, оновлення навчальних програм і використання авторських підручників у школах українознавства. Учасники презентували власні напрацювання, обговорювали освітні виклики й досягнення, ділилися досвідом організації навчального процесу.

Окремою подією стала передача «Рушника єдности» — проєкту, започаткованого Софією Качур. Першими до його створення долучилися учні 6—9 класів Школи українознавства ім. Т. Шевченка у Вашинґтоні (округ Колумбія). Галина Чечет, директорка цієї школи, передала рушник і спеціальний записник Мирославі Роздольській, директорці школи «Нова Хвилька» у Нью-Йорку. За задумом організаторів, кожна наступна українська школа додаватиме до рушника власний вишитий елемент, а в записнику зазначатиме назву закладу й імена учнів, які брали участь у роботі.

Також у межах події відбулася зустріч із двома українськими захисниками — Сергієм Рогоманом і Володимиром Балбекіним. Вони приїхали до США для протезування та реабілітації. Освітянська спільнота зустріла їх зі словами вдячности й підтримки.

Під час конференції організували збір коштів на підтримку захисників. Учасники також подякували Павлу Куриницькому, директору Школи українознавства в Міннеаполісі, та його дружині Людмилі Шовдрі, учительці української мови. Подружжя допомагає пораненим військовим, які приїжджають до США: зустрічає їх, супроводжує, організовує збори коштів у парафіях, школах та українських громадах.

СКУ провів Річні загальні збори

■ Марко Стріха

Світовий конґрес українців (СКУ) провів Річні загальні збори та оголосив 2027-й Роком українського лідерства. «60 років тому засновники Світового конґресу українців мали велику місію — відновити незалежність України. Сьогодні наш історичний обов'язок — допомогти Україні перемогти. Світ потребує українського лідерства. Україна потребує лідерства кожного з нас», — зауважив Павло Ґрод, президент СКУ.

У Річних загальних зборах, проведених у гібридному форматі, взяли участь 224 делегати й гості зі 44 країн, зокрема, представники організацій, що входять до мережі СКУ. На заході учасники підсумували діяльність за 2025—2026 рр., заслухали фінансовий звіт організації, а також окреслили працю на наступний рік. Серед ключових тем були підтримка України, протидія російській дезінформації та зміцнення світової мережі СКУ.

Провідник звернувся до всіх українських організацій зі закликом приєднатися до глобальної мережі й підтримати три пріоритети СКУ, а саме: перемогу України, відновлення України та сильний український світ.

Нова ініціатива вшановує спадщину економіста і мецената Богдана Гаврилишина, 100-річчя від дня народження якого відзначали 19 жовтня. Девіз року: «Брати відповідальність. Об'єднувати зусилля. Створювати зміни».

За підсумками Річних зборів делегати також ухвалили План дій і чотири заяви. У першій СКУ підтвердив непохитну підтримку боротьби українського народу за свободу, незалежність, повний суверенітет і територіальну цілісність України й інших держав, а також закликав партнерів надавати своєчасну та довготривалу допомогу, наголосивши, що мирні домовленості не можуть легітимізувати окупацію чи винагороджувати агресію.

Друга заява стосується відповідальності Росії: діаспоряни вимагають повернення депортованих українських дітей і звільнення полонених, пропонують посилювати санкції та підтримують використання заморожених російських активів на користь України.

У третій заяві учасники організації звернулися до громади протидіяти дезінформації, кібератакам, зовнішньому втручанню та спробам розколу, а також ретельніше перевіряти партнерства й джерела фінансування. Крім того, СКУ закликав до активної участи в альянсі з відновлення України. Четверта заява стосується майбутнього світового українства — СКУ підтримує принцип «інтеграції без асиміляції» та наголошує на важливості української освіти й роботи з молоддю за кордоном.

До учасників зборів із привітальним словом звернулася Ірина Ключковська, директор Міжнародного інституту освіти, культури та зв'язків із діаспорою Львівської політехніки. Вона підкреслила, що діяльність СКУ є «свідчення непроминальної української єдности, глибокого зв'язку з рідною землею та високої відповідальности за її долю».

■ Лана Світ

Жіночий союз в Австрії приєднався до СФУЖО

Український жіночий союз в Австрії прийняли до мережі Світової федерації українських жіночих організацій (СФУЖО) на правах прихильної організації. Австрійські українки мають давні зв'язки зі СФУЖО: 1959-го союз став однією з її організацій-членів.

Після відновлення діяльности в травні 2025 року союз знову приєднався до міжнародної спільноти українського жіноцтва. Історія організації розпочалася у Відні 18 червня 1920-го. Тепер союз відновлює свою діяльність і міжнародні зв'язки, які розвивали попередні покоління українок в Австрії. В організації подякували Ярославі Хортяні, голові СФУЖО, та членкиням Управи федерації за підтримку цього рішення.

Рашисти пошкодили Музей української діаспори

■ Василь Нетудихата

У Києві внаслідок чергового російського обстрілу зазнав пошкоджень Музей української діаспори.

У будівлі вибито вікна, пошкоджено фасад і покрівлю. На щастя, ніхто з людей не постраждав. «Зараз усуваємо наслідки обстрілу, тому найближчими днями музей буде зачинений для відвідувачів», — ідеться в повідомленні установи.

Музей української діаспори є філією Музею історії міста Києва. Його заснували 29 травня 1999 року. Експозиція музею представляє історію та мистецьку спадщину українців світу, починаючи з перших переселенців кінця XIX ст. та завершуючи представниками третьої хвилі еміграції, які опинилися за межами Батьківщини під час Другої світової війни, та їхніми нащадками.

В Ірландії досліджуватимуть українську громаду

■ Андрій Підкуймуха

В Ірландії розпочався дослідницький проєкт DiaDip, присвячений вивченню діаспор та їхньої взаємодії з країнами походження і проживання. У межах проєкту планують дослідити й українську громаду в Ірландії.

Науковці намірені проводити глибинні інтерв'ю з представниками українських спільнот, щоб з'ясувати їхні потреби, проблеми й досвід взаємодії з державними інституціями країн проживання. Результати опублікують на офіційному сайті DiaDip разом із матеріалами про алжирську, індійську та бразильську діаспори в Ірландії.

Дослідники також звернуть увагу на особливості української громади, значна частина якої була змушена виїхати з України через повномасштабне вторгнення Росії. «Це формує специфічні потреби, зокрема, у питаннях безпеки, інтеграції та збереження зв'язку з батьківщиною», — ідеться в повідомленні.

23 жовтня вже відбувся перший семінар, присвячений дослідженню української діаспори в Ірландії в межах міжнародного проєкту DiaDip. Серед ключових пріоритетів, визначених під час заходу, — безпека, інтеграція в ірландське суспільство, планування майбутнього й збереження зв'язків з Україною та українськими громадами за кордоном.

Очікується, що результати дослідження допоможуть українським організаціям краще розуміти спільні виклики, координувати роботу й представляти інтереси громади. Вони також можуть стати основою для рекомендацій щодо взаємодії з ірландськими державними інституціями. У межах проєкту планують створити Ukrainian Diaspora Advisory Group — консультативну групу, що працюватиме протягом дослідження, до серпня 2029-го.

У фінал потрапили п’ять українських стрічок

■ Оксана Горнятко

Європейська кіноакадемія відібрала п’ять українських фільмів до коротких списків 39-ї European Film Awards. До ігрових повнометражних фільмів увійшла стрічка To the Victory! Валентина Васяновича, створена в копродукції Україною та Литвою.

До документальних повнометражних фільмів увійшов кінофільм Traces режисерів Аліси Коваленко та Марисі Нікітюк (Україна, Польща). Серед короткометражних фільмів (Short Film Shortlist) Україну представляють: Easter Day (реж. Микола Засєєв, Франція, Україна), Homecoming, (реж. Ярема Малащук і Роман Хімей, Україна), Kyiv Cake (реж. Микита Лиськов, Естонія, Україна).

Загалом до коротких списків повнометражного кіно цього року включено 68 стрічок зі 40 європейських країн. Попереду — наступний етап відбору. Номінації на European Film Awards 2027 оголосять у листопаді, а 39-та церемонія вручення Європейської кінопремії відбудеться 16 січня 2027 року в Атенах (Греція).

Уламки ракети пробили павільйони кіностудії

■ Катерина Балаєва

Національна кіностудія ім. Олександра Довженка в Києві знову зазнала пошкоджень унаслідок російської масованої ракетної атаки.

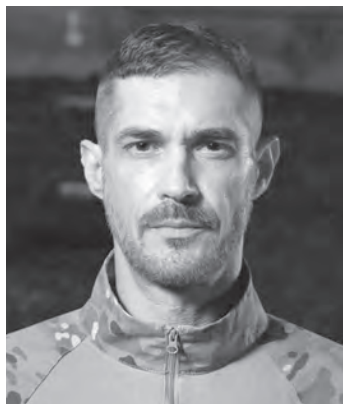
Уламки ракети впали на територію підприємства й пробили покрівлі шостого і сьомого фільмувальних павільйонів. Після падіння уламків виникла пожежа, яку швидко ліквідували. На місці працювали рятувальники, поліція та медики. Наразі фахівці обстежують пошкоджені будівлі та встановлюють масштаби збитків.

У Міністерстві культури України наголосили, що кіностудія вже не вперше потерпає від російських ударів. Під час попередніх атак були пошкоджені 18 будівель, інженерні мережі й об’єкти культурної спадщини. Серед них — головний фільмувальний павільйон 1927—1928 рр., адміністративний і лабораторний корпуси, музей кінофабрики, костюмний цех, фільмотека, електростанція, гуртожиток та інші споруди. Частина цих об’єктів має статус пам’яток історії науки і техніки національного та місцевого значення. «Росія вкотре атакує українську культуру та нашу кінематографічну спадщину», — заявила Тетяна Бережна, глава відомства.

Стрельников уступив до лав ЗСУ

■ Андрій Підкуймуха

Сергій Стрельников, зірка фільму «Довбуш», уступив до лав Збройних сил України. Він долучився до батальйону безпілотних систем FERRO-6.

Історія бригади, частиною якої став Сергій Стрельников, почалась 2014 року з вінницького батальйону територіальної оборони. Кістяк підрозділу — бійці з бойовим досвідом піхоти, які знаходять і знищують ворога з повітря. «Для мене честь бути серед цих людей. Я налаштований вчитися, звикати до нових умов та сумлінно виконувати обов’язки, які на мене покладено. Дякую всім, хто поруч і підтримує», — зазначив актор.

НАЦІОНАЛЬНИЙ ТУР «ВІДСТАНІ ДО НЕЗАЛЕЖНОСТИ»

■ Григорій Бондар

16 листопада в Оттаві стартує національний тур Канадою документального фільму Distance to Independence — українсько-канадської стрічки про маловідому роль української діаспори Північної Америки у здобутті Україною незалежності.

Тур приурочений до 35-ї річниці Всеукраїнського референдуму 1 грудня 1991 року й історичного визнання незалежности України Канадою. Фільм покажуть в Оттаві, Монреалі, Торонто, Вінніпезі, Ріджайні, Саскатуні, Едмонтоні та Калґарі.

В основі документального фільму «Відстань до незалежности» лежить історія про близько 80 молодих канадців та американців українського походження, які влітку 1991-го вирушили на історичну батьківщину своїх предків. У той час СРСР переживав останні місяці свого існування, Україна стояла на порозі незалежности, але її політичне майбутнє залишалося невизначеним.

Упродовж 99 днів, від проголошення незалежности України 24 серпня до референдуму 1 грудня, канадці й американці українського походження подорожували країною, зустрічалися зі студентами, викладачами, шахтарями, робітниками й місцевими громадами, обговорюючи незалежність, демократію та майбутнє української держави.

Вони привезли до України друкарське обладнання, поширювали листівки й інформаційні матеріали, безпосередньо спілкувалися з людьми, намагаючись пояснити, які можливості відкриває незалежність. Активісти української діаспори Північної Америки також створювали телевізійні рекламні ролики на підтримку незалежности, які транслювалися в Україні напередодні історичного референдуму.

Одним з організаторів цієї кампанії був Борис Вжесневський, канадський підприємець і громадський діяч, який згодом чотири рази обирався депутатом Парламенту Канади від округу Етобіко-центр. Під час подорожей Україною він фіксував події на аматорську відеокамеру. Тепер ці записи стали важливою частиною документального фільму.

Творці стрічки отримали доступ приблизно до 20 відеокасет, які були оцифровані в Торонто. Над створенням документального фільму працювали дві команди: в Україні та Канаді. Канадською групою керувала Анна Паленчук, продюсер та ініціаторка фільму, а українською — Акім Галімов, засновник проєкту «Реальна історія».

Справу Бортка скерували до суду

■ Василь Нетудихата

Служба безпеки України (СБУ) скерувала до суду обвинувачення щодо режисера українського походження Володимира Бортка, який працює в Російській Федерації (РФ).

Як з’ясувало розслідування, фігурант публічно закликає до продовження війни, заперечує українську державність. В СБУ нагадали, що Бортко відомий за російськими серіалами «Бандитський Петербург» і «Вулиці розбитих ліхтарів». Він поєднував роботу в кіно з політичною підтримкою кремлівського режиму. Під час розслідування СБУ задокументувала численні епізоди його провокаційних виступів упродовж 2017—2026 рр. Так, в етері радіо «Комсомольська правда» він закликав завдати ядерного удару по Україні. Крім того, агітував захопити Київ, а потім і всю територію української держави.

На підставі зібраних доказів Бортка звинувачують за ст. 436 (пропаганда війни); ч. 3 ст. 436-2 (виготовлення та поширення матеріалів, у яких виправдовується, визнається правомірною або заперечується збройна агресія Росії проти України, вчинені повторно та з використанням засобів масової інформації) Кримінального кодексу України. Оскільки фігурант перебуває на території РФ, тривають комплексні заходи для притягнення його до відповідальности.

ПЕРША ПРИВАТНА ЖІНОЧА ГІМНАЗІЯ ЛЬВОВА

Палац Замойських

Софія Стшалковська, 1923 р.

Освітній заклад відкрили 1913 року

Колишній кабінет директора, тепер бібліотека

■ Орися Шиян

На вулиці Зеленій у Львові стоїть розкішна будівля навчального закладу. Тепер тут працює ліцей № 6, а більш ніж сто років тому там на фундаментах палацу звели першу приватну жіночу гімназію Галичини, якою керувала Софія Стшалковська.

Дівчат навчали за принципами педагогіки Монтессорі, привчали до мистецтва, музики, рукоділля та практичних навичок, а для учениць з інших міст облаштували гуртожиток. Будівля поєднувала тогочасні інженерні новації та красиві архітектурні оздоби.

У попередні століття ця частина міста була заміською дільницею, де заможні родини будували резиденції з великими садами та парками. Сама вулиця Зелена раніше називалася Сихівською, або Давидівською дорогою — за напрямком, у якому пролягала.

У XVIII ст. на місці теперішньої школи стояв палац родини Калиновських, а згодом — Замойських. Із часом будівля занепала і її не відновлювали. Коли на початку XX ст. Софія Стшалковська вирішила збудувати тут школу, використала від колишньої резиденції міцні фундаменти, на яких звела п'ятиповерхову сучасну будівлю.

Проте історія закладу почалася ще до появи будівлі на Зеленій. 1895-го, коли Софії було 34 роки, вона відкрила у Львові приватну жіночу школу. Спершу це була шестикласна школа класичного напряму: два підготовчі та чотири навчальні класи. Освіта прирівнювалася до гімназійної, а згодом учениці могли складати іспити зрілості.

Та невдовзі виникла потреба й у закладі, який готував би дівчат до вчительської професії. Через рік 50 дівчат, які хотіли навчатися в державній вчительській семінарії, не вступили через нестачу місць. Вони звернулися до Стшалковської з проханням заснувати семінарію, що вона й зробила.

А згодом об'єднала два навчальні заклади. Для цього 1903-го викупила будинок на тодішній вул. Панській (тепер — Івана Франка) і пристосувала його для освітніх потреб. Однак і цього приміщення стало недостатньо. Тож 1911 року розпочалося будівництво нового навчально-виховного комплексу на вул. Зеленій. Школу відкрили 1913-го. Софія була не єдиною, хто заснував приватний освітній заклад, але перша у Львові та на Галичині, хто відкрив приватну гімназію і ліцей для дівчат.

Коли школу організували, у ній навчалася всього 16 учениць. Через десять літ кількість випускниць сягнула 237, а на момент закриття 1939 року там навчалося близько 800 вихованок. Школа мала польську мову викладання, але її ученицями були не лише польки, а й українки та єврейки. Проте виховували дівчат у дусі польського патріотизму. Однак приватна освіта такого рівня була доступна далеко не кожній родині.

Крім гімназії та вчительської семінарії, у закладі діяв дитячий садок, а ще початковий освітній заклад, школа музики та малювання. Останню очолювала Марія Томашевська, яка прикрашала приміщення гімназії розписами.

Дівчат навчали не лише академічних дисциплін. Важливе місце посідали рукоділля та практичні навички, які мали стати в пригоді в дорослому житті. Навколо школи був парк, сад і квіткові клумби, а на даху — оранжерея, за ними також потрібно було доглядати. Тож дівчатам не лише давали знання, а й готували до практичного життя.

Нову будівлю проєктували архітектори Альфред Захаревич та Юзеф Сосновський. П'ятиповерхова споруда мала сучасне на той час інженерне обладнання: парове опалення, систему вентилювання, фонтани з питною водою та ліфти для господарських потреб.

На третьому поверсі облаштували гуртожиток для учениць з інших міст. У кожній кімнаті було п'ять ліжок, п'ять умивальників і одна ванна. Учительки жили поряд, але у їхніх кімнатах не було ванни: вони ходили митися до дівчат і водночас стежили за порядком у їхніх кімнатах.

Для навчання обладнали класи, кабінети природничих наук, спортзал та амфітеатр. У долішніх приміщеннях розташовувалися душові, пральня, кімнати для слуг. У пивницях зберігали продукти для харчування вихованок. Для початку XX ст. це був продуманий комплекс, у якому передбачили не лише освітні, а й побутово-гігієнічні потреби учениць, зокрема тих, що приїздили до Львова з інших міст.

Фасад школи був оздоблений алегоричними барельєфами роботи Зиґмунда Курчинського. Їхня тематика — Vita («життя») та Ars («мистецтво»). Ці мотиви добре узгоджувалися з ідеєю закладу, де освіта мала охоплювати не лише академічні знання, а й культуру, творчість і формування особистості. Над входом розташували три мозаїчні герби — Польщі, Литви та Руси, виконані зі смальти та венеційського скла. У радянський період їх затинькували, а відкрили знову аж 2008 року.

Одним із найефектніших приміщень школи є велика актова зала. Вона перекрита скляним дахом, а з боків має ложі, подібні до театральних. Любов Станішевська, заступник директора теперішнього ліцею, розповідає, що коли тут улаштовують шкільні свята, то в ложах сидять батьки й гості.

Сто років тому сцена була прикрашена розкішними сецесійними розписами Каетана Стефановича та Марії Томашевської, які не збереглися. А в глибині сцени була капличка. Вона існує і досі, але замурована. Розписи були навіть у коридорах навчального закладу. Якщо піднятися над актовою залою, можна побачити механізми під скляною пірамідою. А поруч колись була тераса із квітковою оранжереєю.

Гімназія мала також власну астрономічну обсерваторію. Обладнання не збереглося, але на верхівку будівлі досі можна піднятися гвинтовими сходами, а вихід на оглядовий майданчик закривається металевими пелюстками. Звідти відкривається панорама Львова з незвичного, південного, ракурсу.

У коридорі зберігся оригінальний вітраж краківської фабрики Желенського 1913-го. А в приміщенні, де зараз бібліотека, вціліли автентичні книжкові стелажі, паркет і ліпнина. Колись цим великим приміщенням із балконом користувався директор. Нині це кімната загального користування.

Перша світова війна змінила призначення будівлі. Спершу в гімназії облаштували шпиталь, а російська окупаційна влада закрила заклад. Софія Стшалковська тим часом організувала волонтерську кухню, де щодня годували близько 1,5 тис. людей. Завдяки її зв'язкам, уже 1915 року навчання у школі відновили, під час війни воно було безплатним.

Засновниця школи померла 1923-го, але її справу продовжили аж до приходу «червоних визволителів». Вони зберегли функцію навчального закладу, але мову викладання змінили на російську. Такою школа була аж до 2019 року. Тепер це ліцей з українською мовою викладання.

Язловецький палац (також відомий як палац Блажовських, або монастир сестер Непорочного зачаття Пресвятої Діви Марії)

Каплиця-усипальниця жіночого монастиря

Колишній вірменський храм, а тепер — греко-католицька церква

ЗАБУТИЙ КОНКУРЕНТ ЛЬВОВА

■ Ірина Коваленко

Деякі маленькі села Галичини стають справжнім відкриттям для мандрівників. Здавалося б, що можна побачити в населеному пункті, де живе лише кількасот людей? Проте Язловець на тернопільському Поділлі береже багату історію. Колись це було жваве торгове містечко, яке завдяки вигідному положенню та ярмаркам конкурувало з великими торговими центрами.

Перша писемна згадка про Язловець датується 1379 роком. У середньовіччі він лежав біля важливого європейського торгового шляху Via Regia. У ті часи вигідне положення і торгівля відігравали вирішальну роль для розвитку міста. Через містечко проходили купці, а місцевий замок захищав поселення та контролював підступи до нього.

Найбільшого розквіту Язловець досяг у XVI — першій половині XVII ст. Там жили українці, поляки, вірмени і євреї. Кожна громада залишила свій слід в історії містечка — від релігійних споруд до назв міських брам.

У XVII ст. Язловець отримав привілеї на проведення ярмарків. Торгівля була настільки жвавою, що містечко стало конкурентом Львова. За історичними описами, львівські купці скаржилися королю на ярмарки в менших містах, зокрема в Язловці, які зменшували їхні прибутки.

На місцеві торги приїжджали купці з різних країн. У містечку жила велика вірменська громада, представники якої займалися торгівлею та ремеслами. З вірменською присутністю пов'язують і розвиток шкіряного виробництва, зокрема, виготовлення сап'яну — тонкої, м'якої та оздобленої шкіри, яку використовували для пошиття взуття і виготовлення різноманітних предметів.

Однак у другій половині XVII ст. на Язловець чекали війни та руйнування. 1672-го місто захопило османське військо, а в наступні роки фортеця ще не раз опинялася в центрі воєнних подій. Згодом торгове значення містечка поступово зменшилося, а колишня велич почала згасати.

Спершу в Язловці все крутилося довкола замку, який міг бути там уже від початку існування поселення. За потужністю укріплень язловецьку фортецю свого часу порівнювали з Кам'янцем-Подільським. Він і досі височіє на пагорбі, проте стан стін аварійний, а даху й інтер'єру вже давно немає. Подекуди ще збереглися красиві різьблені портали. Пам'ятку наразі не відновлюють і планів таких не озвучують.

Натомість у кращому стані перебуває колишній Нижній замок XVII ст., що поруч. Спершу його збудували як кільце додаткового укріплення з казематами та бастіонами. Потрапити з одного замку до іншого можна було через дерев'яний міст. Потім ця будівля виконувала житлову, палацову функцію, а в XIX ст. її передали жіночому монастирю. На час радянської окупації його ще раз перепрофілювали під диспансер. Тепер історична будівля знову належить черницям римо-католицького згромадження Непорочного зачаття Діви Марії.

Головна брама палацу-монастиря має розкішний портал. Із колишніх часів там зберігся парк, у якому є каплиця-усипальниця, де покоїться сестра Марцеліна Даровська, засновниця монастиря, та інші черниці.

Ще однією руїною у Язловці стоїть костел Внебовзяття Діви Марії XVI ст. Лише красиві ренесансні портали нагадують про колись багатий інтер'єр. А всередині, як у покинутих містах давніх цивілізацій, проростають ліани зі стін. Спершу він належав домініканському монастирю, згодом став парафіяльним храмом. Там поховані представники родини Язловецьких, фундаторів святині. Ребристе склепіння та контрфорси вказують на готичну стилістику. Вежа, імовірно, мала й оборонну функцію. Костел, як і замок, звели на пагорбі.

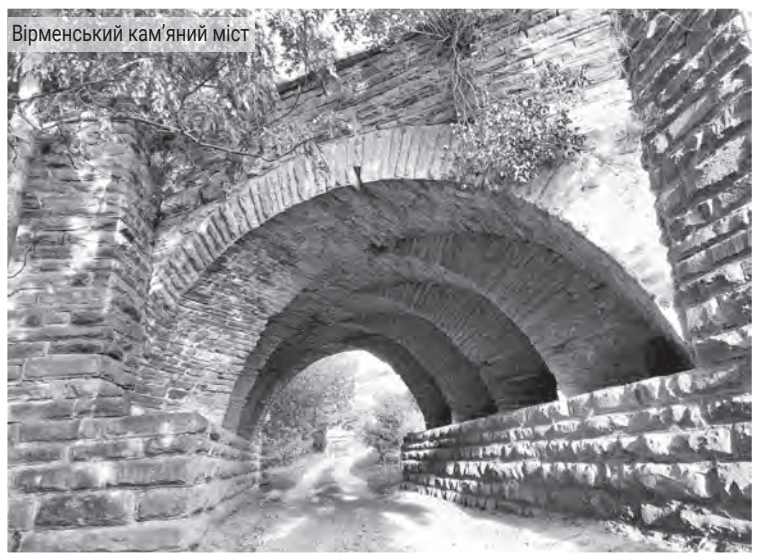
У протилежній частині давнього містечка можемо досі віднайти вірменську спадщину. Там проживали не лише вірменські купці, а і єпископи. У XVII ст. в Язловці була вірменська катедра — резиденція архієпископа й монастир. Вірменська громада мала власне самоврядування і війта. Про багатонаціональне минуле нагадують і назви колишніх міських брам. Одна з в'їзних брам до міста називалися Вірменською.

Якщо синагога була втрачена в період німецької та радянської окупації, то вірменський храм зберігся донині. Давня будівля 1551 року ще від XIX ст. є греко-католицькою церквою Св. Миколая. Зараз її зовнішній і внутрішній вигляд сучасніший, але на вхідному порталі дослідники знайшли написи вірменською мовою.

Крім церкви, у Язловці можна відшукати й інші сліди вірменської спадщини, зокрема, старий міст з оригінальним інженерним рішенням і 400-річну криницю з різьбленою кам'яною таблицею.

Язловець уже не конкурує зі Львовом за торгівлю і ярмарки. Проте він досі може здивувати мандрівників своєю архітектурою, багатонаціональним минулим і пам'ятками, які заслуговують на значно більшу увагу та відновлення.

Руїни костелу XVI ст

Вірменський кам'яний міст

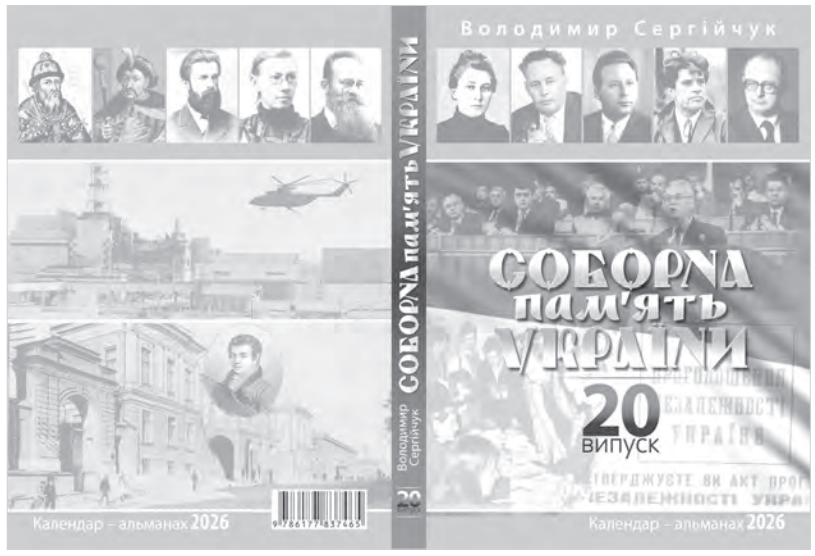

Одна з давніх кам'яниць у вірменському кварталі

Давній вірменський квартал

Соборна пам'ять України

Календар-альманах 2026

ПРОДОВЖЕННЯ. ПОЧАТОК У № 12—13, 16—26, 28-43

Подаємо текст без змін за виданням: Сергійчук Володимир. Соборна пам'ять України. Календар-альманах. 2026. — Вишгород: ПП Сергійчук М. І., 2025.

Іван Плющ

«ХТО БУДЕ ПРОТИ — ПОІМЕННО!»

(ДО 35-РІЧЧЯ УХВАЛИ ПРЕЗИДІЇ ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ ЩОДО ВИКОРИСТАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ СИМВОЛІКИ В ДЕРЖАВНОМУ ЖИТТІ)

ЮХНОВСЬКИЙ І. Р. Що це ти балакаєш, як тобі не стидно?

СУХИЙ В. В. Тому я хочу сказати так, якщо ми шукаємо вихід з цієї ситуації, то його треба шукати. Якщо так подивитися, ми могли це прийняти і раніше, дійсно, до референдуму. Ми поступили так, за малиновий — частина Росії і України, давайте зробимо три кольори: малиновий, жовтий і синій. Тоді можна брати на себе відповідальність.

ШУМ У ЗАЛІ.

ПЛЮЩ І. С. Поровський, я ще раз звертаюсь до Вас, якщо Ви будете втручатися, я вас не пущу.

СУХИЙ В. В. Ігор Рафаїлович, я хочу сказати, що ніколи я не брешу нікому.

ПЛЮЩ І. С. Так, Лесь Степанович.

ТАНЮК Л. С. Я не буду сперечатися. Мені здається, що в нас абсолютно немає відчуття того, як ми живемо. І я, все-таки, пропоную завтра винести на сесію цю пропозицію про внесення змін до Конституції, підготуватися розумно. А зараз протокольно затвердити те, що сказав Микола Григорович.

І ще один указ протокольно: про підведення підсумків конкурсу комісій, які створюємо. Якщо ми зараз її не створимо, то ще сто років це буде.

ПЛЮЩ І. С. Так, Анатолій Сергійович, будь ласка.

МАТВІЄНКО А. С. Я, дивлячись на все,зрозумів, що особисто я від імені своїх виборців чиню якось, я навіть не знаю, мабуть якісь порушення того, що мені казали, відстоюючи їх інтереси. Але я розумію, що їхати з червоно-синім також наче немає ніякої логіки. Тому я хотів би всіх тих, хто хотів би, можливо, збурювати далі ситуацію навколо нашої роботи, особисто до цього ми штовхаємо і Верховну Раду, і сесію, і самі себе. Давайте вже бути послідовними, лише послідовну людину всі поважають. Людину, яка сьогодні говорить одне, а завтра інше, поважати не будуть. Тому давайте не знущатися з наших виборців, давайте не моделювати ситуації що, мовляв, буде завтра. Завтра ми знову поставимо під удар синьо-жовтий прапор, знову не пройде, бо він 226 набрав, чи 236, не пам'ятаю, і то з третього разу. Який ми будемо мати вигляд перед усією Україною знову?

Тому я готовий підтримати ту компромісну пропозицію, яка дійсно дублює те, що ви вже сказали. Але завтра потрібно виносити, сьогодні не голосувати за цю постанову, а треба підготувати проект від Президії, внести на розгляд Верховної Ради, але проект, який вноситься від Президії. Але я хотів би, щоб завтра надзвичайно серйозно, я не знаю як можливо, кожний голова комісії зібрав би зразу свою комісію, довів до відома цю нашу розмову, сказав, що ми просто повинні якось орієнтуватися в часі і ситуації. І завтра обґрунтовано, щоб вийшов, без нажиму, який сьогодні відчувається. Хтось хоче, хтось не хоче, а якось розумно поступити, щоб це все-таки рішення прийняти.

ПЛЮЩ І. С. Надзвичайному послу давайте дамо слово — Крижанівському, може він щось скаже.

КРИЖАНІВСЬКИЙ В. П. У мене пропозиція, як оформити! Вважати за можливе використовувати як офіційний синьо-жовтий прапор.

ПЛЮЩ І. С. Там краще було сформульовано.

РЯБОКОНЬ В. П. Ясно, що прапор буде інший. Виступав Лесь Степанович по радіо, я його уважно слухав, який сказав, є комісія, вона працює і навіть в процентному відношенні, висловлюють скільки там ще. Ми прийняли постанову по референдуму, то як нам завтра виходити? І що мені після цього говорити?

ПЛЮЩ І. С. Зараз поставимо формулювання, як виходить. У нас дві пропозиції.

Внесена пропозиція, яка вам роздана, про проект закону про внесення змін до Конституції — основного закону України.

Президія Верховної Ради постановляє: внести проект Закону на розгляд сесії Верховної Ради.

Прошу, хто за таку пропозицію, прошу проголосувати. Прошу опустити. Хто проти? Раз, два, три — прошу опустити.

МАТВІЄНКО І. С. Ви не чітко сформулювали.

ПЛЮЩ І. С. Як не чітко? Я зачитав Постанову Президії Верховної Ради України.

Я ще раз кажу, вам роздано, дивіться, я зачитав її. Постанова Президії Верховної Ради України про проект, ну, що я буду зачитувать. Володимир Борисович, про зміни. Тут всього два рядки.

ГРИНЬОВ В. Б. Пропонується, щоб винести на сесію.

ПЛЮЩ І. С. Я вам ще раз говорю, слухайте уважно. Розданий вам проект Постанови. Володимир Борисович сказав, що він вносить пропозицію підтримати цей проект Постанови і прийняти його, зачитую: «Постанова Президії Верховної Ради України про проект Закону про внесення змін до Конституції — Основного Закону України.

Президія Верховної Ради України постановляє: внести проект Закону про зміни до Конституції — Основного закону України на розгляд сесії Верховної Ради України.

Що не зрозуміло? І додано все.

Хто за, прошу проголосувати. Прошу опустити. Хто проти? Голосування поіменне. Щоб не було у нас питань. Я прошу голосувати за розданий проект. Плющ, Юхновський, Танюк, Павличко, Дурдинець, Ходоровський, Гриньов.

Хто проти? Сухий, Ємець, Науменко, Матвієнко, Білоблоцький. Всі?

Хто утримався? Євтухов, Череп, Залудяк, Рябоконь. Немає. Всі.

ПЛЮЩ І. С. Зачитуйте.

КРИЖАНІВСЬКИЙ В. П. Про внесення змін і доповнень до Конституції.

ХОМЕНКО М. Г. До прийняття нової Конституції України використовувати синьо-жовтий прапор. Прошу проголосувати.

ПЛЮЩ І. С. Прошу проголосувати. Прошу опустити.

Хто проти? Немає.

Хто утримався? Євтухов, Сухий, Білоблоцький, Рябоконь — чотири утрималось. Значить, приймається така постанова і виноситься на затвердження сесії.

Депутат Поровський, прошу залишити зал. Якщо прийняли, то це вже постанова.

ІЗ ЗАЛУ. До роботи сесії Президія не має права приймати такі рішення. Всі постанови приймаються на сесії.

НАУМЕНКО М. В. Указы, как и проекты постановлений принимаются на заседании Президиума.

ПЛЮЩ І. С. Я ще раз вам говорю, що вам роздана Постанова Президії Верховної Ради. Подивіться.

СУХИЙ В. В. Подивіться, що написано про проект постанови.

ПЛЮЩ І. С. Василь Васильович, ви ж не голосували і заспокойтесь, ваша совість чиста.

СУХИЙ В. В. Я голосував, я відповідаю за це. І так кожний, чого ж це ми хочемо?

ЄВТУХОВ В. І. Президія не має права приймати.

ХОМЕНКО М. Г. Проект Постанови Президії Верховної Ради.

ПЛЮЩ І. С. Проект. Якщо проголосували, то це вже постанова. І Постанова Президії Верховної Ради. Все, переходимо до наступного питання.

СУХИЙ В. В. Іван Степанович, ми не будемо голосувати до 18 години.

ПЛЮЩ І. С. Тоді засідання Президії оголошується закритим.

ЖОВТЕНЬ

2 ЖОВТНЯ

155 років тому (1871) в Ялті народився Михайло Іванов, російський та український вчений в галузі тваринництва, академік ВАСГНІЛ. У 1925 р. організував Зоотехнічну та племінну станції в Асканії-Новій (нині — Український НДІ тваринництва степових районів «АсканіяНова»), де здійснював роботи з акліматизації диких копитних та домашніх сільськогосподарських тварин, вивів декілька нових гібридних порід коней. Помер 29 жовтня 1935 року.

135 років тому (1891) народився Йосип Бокшай, український живописець, автор жанрових картин, пейзажів, портретів, ініціатор разом з А. М. Ерделі першої на Закарпатті виставки митців у Мукачевому, а також спільно з останнім — засновник першої на Закарпатті приватної художньої школи. Один із фундаторів в Ужгороді «Товариства діячів образотворчого мистецтва на Підкарпатській Русі» (1931). Викладач Ужгородського художнього училища та Львівського інституту декоративно-прикладного мистецтва. Народний художник СРСР, чл.-кор. АН СРСР. Помер 9 жовтня 1975 року в Ужгороді.

120 років тому (1906) у Кузьмині (тепер — Сумська обл.) народився Іван Багряний (спр. прізв. — Лозов'яга), український письменник, публіцист, громадський діяч. У 1932— репресований. З 1944 — на еміграції (Німеччина). За кордоном побачили світ памфлет «Чому я не хочу вертатись на «родіну?» (1946), романи «Тигролови» (1944), «Сад Гетсиманський» (1950), «Людина біжить над прірвою» (1965), п'єси «Генерал» (1947), «Розгром» (1948). Брав участь у створенні організації МУР (Мистецький український рух), очолював Українську революційно-демократичну партію, заснував ОДУМ (Об'єднання демократичної української молоді). Помер 25 серпня 1963 року у ФРН.

3 ЖОВТНЯ

145 років тому (1881) у Вільках-Мазовецьких (тепер — Волиця Львівської обл.) народився Михайло Возняк, український літературознавець, історик театру, академік АН УРСР (з 1929). Досліджував історію давнього українського письменства («Матеріали до історії української пісні і вірші. Тексти й замітки» (1913—1925), «Початки української комедії. 1619—1819» (1919), «Історія української літератури» (1920—24), творчість І. Котляревського, Г. Квітки-Основ'яненка, Т. Шевченка, Лесі Українки, І. Франка. Опублікував недруковані твори І. Франка, реконструював «Лель і Полель», «Не спитавши броду», «Іригація». Упорядник тритомника «Українські народні казки» (1946—48). Помер 20 листопада 1954 року у Львові.

100 років тому (3—7 жовтня 1926) під головуванням відомого вченого Івана Горбачевського у Празі відбувся І Український науковий з'їзд в еміграції.

85 років тому (1941) у концтаборі поблизу Котласа (тепер — Архангельська обл. РФ) помер Остап Луцький, український поет, критик, перекладач. Один із організаторів (1906) літературної групи «Молода муза». Народився 8 листопада 1883 року в Луках (тепер — Львівська обл.).

4 ЖОВТНЯ

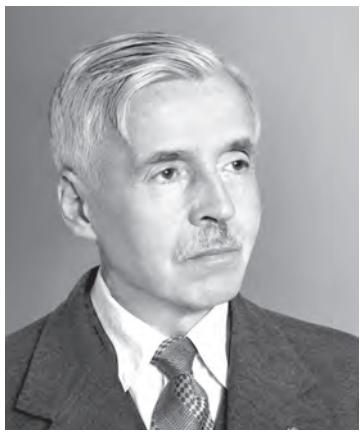
135 років тому (1891) народився український поет німецького походження Юрій Клен. Помер 30 жовтня 1947 року в Авгсбурзі (Німеччина).

85 років тому (1941) у Миргороді на Полтавщині народився Леонід Губерський — довголітній ректор Київського національного університету імені Тараса Шевченка, академік НАН України, Надзвичайний і Повноважний Посол України, Герой України.

6 ЖОВТНЯ

185 років тому (1851) народився Федір Лизогуб, український громадський і державний діяч, голова Ради Міністрів Української Держави за часів Павла Скоропадського. Помер на еміграції в Югославії у 1928 році.

145 років тому (1881) у Носівці (тепер — Чернігівська обл.) народився Іван Кочерга, український драматург, театральний критик. Помер 22 грудня 1952 року в Києві.

8 ЖОВТНЯ

155 років тому (1871) народився Іван Піддубний, український спортсмен, борець. Помер 8 серпня 1949 року.

35 років тому (1991) прийнято закон «Про громадянство України».

9 ЖОВТНЯ

70 років тому (1966) помер видатний фізик, один з творців радянського «Уранового проекту» Євген Завойський. Народився 28 вересня 1907 року в Могилеві-Подільському на Вінниччині.

10 ЖОВТНЯ

405 років тому (1621) українські козаки на чолі з гетьманом Петром Сагайдачним перемогли турецьке військо під Хотином.

11 ЖОВТНЯ

155 років тому (1871) у Єйську на Кубані народився Григорій Передерій, один з основоположників будівельної механіки. Помер 14 грудня 1953 року.

130 років тому (1896) у Серафинці на Станіславівщині народилася Марія Велигорська, учасниця національно-визвольного руху, громадська активістка української еміграції в Канаді. Померла 7 вересня 1976 року в Торонто.

85 років тому (1941) у Перекалах (Рівненська обл.) народилася Антоніна Листопад (спр. прізв. — Нікітіна), українська поетеса.

14 ЖОВТНЯ

105 років тому (1921) в Києві відкрився Всеукраїнський собор УАПЦ.

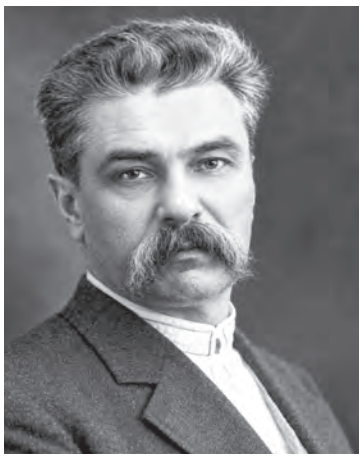
15 ЖОВТНЯ

105 років тому (1921) в Березовій Рудці на Полтавщині народився Дмитро Луценко, видатний український поет-пісняр. Помер 16 січня 1989 року в Києві.

100 років тому (1926) у Києві відкрився Російський драматичний театр (з 1939 — ім. Лесі Українки). Тепер — Національний академічний театр імені Лесі Українки.

16 ЖОВТНЯ

150 років тому (1876) народився Сергій Єфремов, відомий літературознавець, член Центральної Ради, засуджений російськими окупантами на процесі СВУ в 1930 році. Загинув у 1937 році.

85 років тому (1941) закінчилася оборона Одеси військами Приморської армії та частиною сил Чорноморського флоту за активною підтримкою населення міста.

20 років тому (2006) загинув відомий український державник Юрій Оробець, народний депутат України, Герой України (посмертно). Народився 19 червня 1955 року.

Володимир Сергійчук

Продовження у наступному номері

Суд припинив діяльність єпархії УПЦ МП

■ Марко Стріха

Шостий апеляційний адміністративний суд припинив діяльність Управління Ровеньківської єпархії Української православної церкви (УПЦ) Московського патріархату (МП).

У серпні ц. р. Державна служба України з етнополітики та свободи совісти подала позов до суду про припинення діяльности Релігійної організації «Управління Ровеньківської єпархії УПЦ МП». Зокрема, відомство просило суд припинити діяльність згаданої релігійної організації шляхом ліквідації, а також передати у власність держави майно, кошти й інші активи, що перебувають у власності управління, крім культових.

У позовній заяві служба вказувала на наявність підстав для припинення діяльности організації у зв'язку із засудженням її уповноваженої особи відповідно до частини 1 ст. 111-2 (умисні дії, спрямовані на допомогу державі-агресору, її збройним формуванням або окупаційній адміністрації, якщо вони завдають шкоди суверенітету, територіальній цілісності, обороноздатності чи національній безпеці України) Кримінального кодексу України.

За результатами розгляду справи суд ухвалив рішення про припинення діяльности Релігійної організації «Управління Ровеньківської єпархії УПЦ МП». Водночас у задоволенні позовних вимог в іншій частині було відмовлено.

Представника папи пустили до українських полонених

■ Ірина Коляда

До українських військовополонених у Росії вперше від початку повномасштабної війни допустили іноземного представника — італійського кардинала Маттео Дзуппі. Про це повідомив Дмитро Лубінець, уповноважений Верховної Ради України з прав людини.

Українські захисники також підтвердили, що до них почали навідуватися представники російського уповноваженого з прав людини. Омбудсмен розповів, що регулярно зустрічається з Яною Лантратовою, його російською колегою за посадою. Під час останньої розмови сторони знову обговорили подальші кроки для повернення українських громадян.

Дмитро Лубінець наголосив, що кожен обмін є результатом складних перемовин і водночас можливістю просунутися у звільненні військовополонених і цивільних. Він висловив сподівання, що позитивна динаміка з допуском представників до полонених збережеться. А також запевнив, що українська сторона робитиме все можливе для повернення громадян із російських місць несвободи.

ФОТОФАКТ

У російському Єкатеринбурзі попів навчали поводитися з автоматом Калашникова.

ГЛАВА УГКЦ ЗУСТРІВСЯ ІЗ ВСЕЛЕНСЬКИМ ПАТРІАРХОМ

■ Юстина Зарваниця

У Домі святої Марти у Ватикані Блаженніший Святослав, глава Української греко-католицької церкви (УГКЦ), зустрівся із Вселенським Патріархом. Він привітав Варфоломія із 35-річчям патріаршого служіння, відзначивши важливість його духовного проводу для вселенського православ'я.

Із цієї нагоди подарував Його Всесвятості панагію із зображенням Вишгородської Богородиці. У відповідь патріарх подарував Блаженнійшому свою книгу «Говорити правду з любов'ю», а також пам'ятну медаль, присвячену 1700-літтю І Вселенського собору в Нікеї.

Під час зустрічі глава УГКЦ повідомив, що Всеукраїнська рада церков і релігійних організацій готується до візиту на Фанар у грудні ц. р. Він наголосив на важливості цієї події для поглиблення міжцерковного та міжрелігійного діалогу, а також для поширення свідчення про життя українських церков в умовах війни. «Сьогодні голос вселенського православ'я, носієм якого є Ваша Святість, має надзвичайно важливе значення для всіх християн України. Від імені УГКЦ хочу подякувати нашій Церкві-матері не лише за дар хрещення і проповідь Євангелія, а й за постійне чування, щоб зерно Божого Слова проростало на плідній українській землі», — наголосив Блаженнійший.

Зі свого боку Варфоломій запевнив главу УГКЦ у підтримці та молитві за перемогу України. На зустрічі також були присутні митрополит Халкедонський Емануїл, Великий еклезіарх Аетіос та о. Андрій Солецький, керівник Секретаріату глави УГКЦ у Римі (Італія).

ДО СЛОВА

31 жовтня в Україні пропонують відзначати День Біблії, але без додаткового вихідного дня.

Невідомі вбили людей у православній церкві

■ Сніжана Непийпиво

У Йорданії щонайменше семеро людей загинуло і ще десять осіб отримали поранення внаслідок збройного нападу на грецьку православну церкву Святого Георгія в населеному пункті Хаммуд у провінції Карак, приблизно за 180 км на південь від Аммана, столиці країни.

Напад стався під час траурної церемонії. За словами очевидців, два озброєні чоловіки вийшли з автомобіля та влаштували стрілянину по присутніх, після чого втекли. Один із нападників був озброєний автоматичною гвинтівкою, другий — пістолетом. На момент нападу в церкві перебувало від 150 до 200 осіб.

Поліція шукає підозрюваних. Хто стоїть за нападом і які мотиви, наразі невідомо. Влада заявила про терористичний акт і тимчасово обмежила публікацію інформації про подію на час слідчих дій.

Форум молодіжних лідерів УГКЦ

■ Софія Калина

У Семінарії святого Василія Великого у Стемфорді (штат Коннектикут) відбувся Форум молодіжних лідерів УГКЦ у США.

Представники чотирьох єпархій обговорили виклики молодіжного служіння, обмінялися досвідом і напрацювали «Мапу молодіжного служіння УГКЦ у США» з пріоритетами та напрямами роботи на наступний рік. Захід організував Митрополичий молодіжний комітет УГКЦ у США з благословення та за підтримки владики Богдана Данила, єпископа єпархії Святого Йосафата в Пармі (штат Огайо).

Під час форуму учасники презентували молодіжні ініціативи своїх єпархій, розповідали про реалізовані проєкти та труднощі в роботі. У змішаних командах вони працювали над практичними завданнями, пов'язаними зі створенням молодіжних спільнот, організацією реколекцій і міжпарафіяльних заходів, а також відновленням діяльности спільнот.

Олена Корендій, голова Митрополичого молодіжного комітету УГКЦ у США, зазначила, що метою форуму було започаткувати співпрацю між людьми, які служать молоді в різних єпархіях. За її словами, організатори прагнуть створювати для молодих людей у церкві простір, де вони можуть знаходити друзів та однодумців, зростати у вірі та плекати християнську й українську ідентичність.

Останки з давнього кладовища в Куликові

Залишки втраченої дзвіниці костелу в Куликові

Колишній Городоцький цвинтар

ЗАБУТІ ЦВИНТАРІ ЛЬВОВА

Залишки гробівців Городоцького цвинтаря

Вірменське кладовище

Перстень XIII ст, знайдений на вул. Татарській за межами цвинтаря

■ Орися Шиян

Під сучасними дорогами, скверами й будівлями Львова та навколишніх містечок досі можна знайти сліди минулих століть.

ПІД МІЖНАРОДНОЮ ТРАСОЮ

Найбільшою несподіванкою цього року на Львівщині стало давнє кладовище в Куликові, яке, імовірно, виникло ще на початку історії місцевої католицької парафії. Перша згадка про дерев'яний костел, як і про саме містечко, датується 1399 роком, а мурований храм там збудували 1538-го. На людські останки натрапили під час ремонту міжнародної траси Львів—Рава-Руська. Найімовірніше, кладовище ліквідувала австрійська влада, проклавши через цю територію гостинець.

За словами Остапа Лазурка, керівника експедиції Рятівної археологічної служби (РАС) у Куликові, поховання під трасою датують орієнтовно 1500—1800 рр. У деяких могилах знайшли монети, які ще потрібно очистити та дослідити. Вони можуть допомогти краще встановити час поховань. Попередньо монети датують XV—XVI ст.

Олег Осаульчук, директор РАС, зазначив, що верхні шари поховань залягали на глибині 30—50 см, а нижні, найдавніші, — на глибині до 1—1,5 м. Імовірно, перші поховання з'явилися ще за часів дерев'яного костелу, а ховати померлих там продовжували й після спорудження мурованого храму.

Археологи відзначили неоднозначну реакцію місцевих жителів на розкопки. «Починаючи від того, що ми затримуємо будівництво дороги, до «навіщо ви їх викопуєте, хай собі там лежать». Ми мали дослідити ці поховання, ексгумувати, перепоховати належним чином, щоби по них не їздили машини», — пояснив д-р Осаульчук.

Крім кладовища, археологи дослідили об'єкти на колишній ринковій площі Куликова, що датуються XV—XVIII ст. Серед них — заглиблені в ґрунт споруди, господарські ями та дерев'яні конструкції. Також знайшли кераміку XIV—XVIII ст. В окремих об'єктах траплялися уламки криці — заліза, що може свідчити про місцеве виробництво металу або існування кузні.

Навпроти входу до костелу археологи розкопали мури дзвіниці. Дослідники рекомендували протрасувати її контури плиткою, щоб відвідувачі могли побачити, де стояла споруда.

ДЕ ХОВАЛИ ПАРАФІЯН СОБОРУ ЮРА

Цього року РАС досліджувала ділянку на вул. Федьковича у Львові, частина якої належить до території давнього Городоцького цвинтаря. Кладовище було за сучасним Привокзальним ринком, між вулицями Городоцькою, Федьковича, Смаль-Стоцького та Горської.

За інформацією Олега Осаульчука, цвинтар виник наприкінці XVII ст., а закрили його через два століття. Тоді влада видала розпорядження, яким закликала родини померлих перепоховати останки. Процес тривав аж до 1930-х рр., однак масового перепоховання так і не відбулося. «Зрештою, така історія притаманна для всіх львівських цвинтарів. Зі Стрийського цвинтаря в Парку культури та відпочинку, який ми досліджували у 2022—2023 рр., як виявилося, перенесли заледве 5—10 % могил. Ми дослідили 8 тис. кв. м і розкрили кілька тисяч поховань на тій території. Навіть у мурованих гробівцях були збережені цинкові труни», — розповів археолог.

Остап Лазурко відмітив, що Городоцьке кладовище обслуговувало, зокрема, і парафію собору Святого Юра. Похоронні процесії спускалися від собору теперішньою вулицею Шептицьких до цвинтаря. Колись її навіть називали Цвинтарною дорогою. На кладовищі ховали й греко-католицьких митрополитів. «Частина правого боку вул. Федьковича прокладена на місці кладовища, як і скверик біля поліції. Палац залізничників, РОКС, прилягає до території цвинтаря або навіть частково заходить на неї. Кладовище вузькою смугою тягнулося далі вздовж вул. Федьковича аж до шпиталю Святої Параскеви. Коли виникло нове Янівське кладовище, частину поховань перенесли туди», — розказав керівник досліджень.

Археологи обстежили частину території колишнього таксопарку. Там виявили й задокументували 98 поховань, значна частина яких належала дітям. Також знайшли монети XVIII—XIX ст., хрестики та медальйони. Крім того, удалося виявити залишки двох гробівців. Від одного з них збереглася лише стіна з тесаних кам'яних блоків. У другого було проламане склепіння, а всередині виявили близько восьми поховань. «Кістки були як в анатомічному розміщенні, так і ні. Жодне поховання не мало супровідного поховального інвентарю, що свідчить про ймовірне пограбування», — вказав д-р Лазурко.

Під постаментом надгробного пам'ятника археологи виявили поховання двох дівчат підліткового віку. Імовірно, вони походили із заможної родини, бо серед знахідок були персні. Усі знахідки ще очищають і досліджують. Останки, виявлені під час розкопок, планують перепоховати до кінця року.

НА ПІДЗАМЧІ

На вул. Татарській, під Високим Замком, неподалік від монастиря Святого Онуфрія, колись стояла вірменська церква Святої Анни. Наприкінці XVIII ст. її розібрали. Біля храму був давній цвинтар. Археологи дослідили територію сучасного ремонтно-будівельного управління та засвідчили, що на окремих ділянках збереглися поховання.

За даними д-ра Осаульчука, в 1950—1960-х рр., коли тут споруджували бокси, частину останків вивезли. Водночас місцеві жителі згадують, як у дитинстві грали у футбол черепами, що знаходили на цій території. «У результаті наших досліджень було підтверджено наявність збережених поховань на території цього будівельного управління. Ми виявили 14 поховань — дитячі, дорослі, фрагментарні й повністю збережені. Там є культурний шар, починаючи від XIII ст. й аж до XIX ст., матеріали Руси, водогінні труби XV ст. Можемо сподіватися, що там будуть цікаві знахідки під час масштабніших розкопок», — уточнив Остап Лазурко.

ЦИТАДЕЛЬ БЕЗ ПОХОВАНЬ

Натомість на території львівської Цитаделі, де, згідно з документацією, мали б бути масові поховання, археологи останків не виявили. Як роз'яснив Олег Осаульчук, у паспорті об'єкта позначено 12 тис. кв. м території масових поховань, а 8 тис. кв. м займав концентраційний табір. «Ми заклали шурфи й виявили залишки кам'яної зовнішньої стіни рову, а на іншій ділянці — фрагмент споруди радянського часу. Та жодних поховань не виявили», — констатував він.

Цитадель — пам'ятка історії, містобудування і архітектури національного значення. Комплекс фортеці, спорудженої в 1850-х рр., у роки Другої світової війни використовували як концентраційний табір — Шталаг 328. Попри те, що це місце було пов'язане з масовою загибеллю людей, під час цьогорічних археологічних досліджень поховань на обстежених ділянках не виявили.

Москва прийме ЧС із важкої атлетики

Хосе Кіньйонес

■ Василь Нетудихата

Міжнародна федерація важкої атлетики (IWF) оголосила країни та міста, які прийматимуть чотири чемпіонати світу протягом 2028—2030 рр. Згідно з цим рішенням, дорослий ЧС з важкої атлетики несподівано відбудеться... у Москві. Це стане першим великим змаганням з олімпійського виду спорту від початку російсько-української війни, яке відбудеться в Російській Федерації (РФ).

2028-го молодіжний ЧС відбудеться в Приштині (Косово), юніорський — у Каракасі (Венесуела), дорослий — в Ахмедабаді (Індія) 2029 року, а 2030-го повернеться до Москви. Тож IWF стала однією з перших федерацій, що повністю відновила статус спортсменів-терористів на своїх змаганнях. Хосе Кіньйонес, генеральний секретар федерації, назвав усі заявки «чудовими» і висловив упевненість у успішному проведенні турнірів.

Натомість Україна намагатиметься оскаржити рішення про проведення ЧС у Москві. Матвій Бідний, міністр молоді та спорту, вже заявив, що українські атлети не братимуть участі у змаганнях в РФ. А Дмитро Сухоцький, державний тренер збірної України з важкої атлетики, повідомив, що Україна звернеться до Міжнародної федерації важкої атлетики з проханням переглянути рішення про проведення турніру в російській столиці. «Ми будемо очікувати від IWF якихось пояснень, чи враховували вони безпеку українських спортсменів під час перебування в Москві. Хочемо отримати, якщо вдасться, протокол рішення. Хороші спортивні зали, як вони написали, не є вирішенням питання безпеки», — поділився фахівець.

Крім того, тренер зазначив, що вважає неможливою участь українських спортсменів у ЧС-2030, якщо він відбуватиметься в РФ. «Наша загальна позиція — брати участь у змаганнях і не залишати майданчик росіянам. Але це екстраординарне рішення, і, звісно, наші спортсмени в Москву не поїдуть. Побачимо, що буде 2030-го, і чи взагалі в них буде змога приймати ці змагання», — сказав міністр Бідний.

Сумний вечір у Лондоні

■ Роман Журба

У вівторок 3 листопада донецький «Шахтар» зустрівся в умовно домашньому матчі на стадіоні «Стемфорд Бридж» у Лондоні (Велика Британія) з лісабонським «Спортинґом».

Рівність у грі двох команд у першому таймі зустрічі не змогла змінити рахунок на табло, залишивши його світитися нулями.

Гостям удалося скооперуватися на гострий момент у грі на самому початку поєдинку, однак із гідною серією моментів були проблеми, оскільки «гірники» спрямовували всі свої зусилля на протидію натиску португальської команди й самі тримали темп, не залишаючи шансів суперникам.

Початок другого тайму став гострішим з боку лісабонців, які врешті пришвидшилися і, можна сказати, були за крок від узяття воріт, однак Думбії забракло кількох сантиметрів, аби реалізувати задумане. Проте він був упертим і через десять хвилин знову опинився біля воріт донецької команди — цього разу вже зміг вивести своїх побратимів уперед.

Надалі «Спортинґ» не став сперечатися з «Шахтарем» за перевагу й заради збереження рахунку пішов в оборону. Тож навіть ті кілька непоганих моментів в української команди, які вдалося створити, не знайшли свого втілення.

УКРАЇНЦІ ЗДОБУЛИ МЕДАЛІ З БОЙОВИХ МИСТЕЦТВ

Збірна України з карате

Юлія Лазурко, Марія Білобран та Кароліна Жеребецька

■ Андрій Підкуймуха

Збірна України на чемпіонаті світу (ЧС) із карате в Бельсько-Бялій (Польща) виборола одну золоту, три срібні та чотири бронзові медалі. У медальному заліку українці посіли восьме місце серед 114 збірних. При цьому здобута українськими каратистами кількість нагород прирівнюється до нового національного медального рекорду в межах проведення ЧС.

Тріумфаторкою змагань від збірної України стала Уляна Баранова. Вона здобула золото в категорії куміте до 68 кг серед спортсменок віком до 21 року. У фіналі українка змогла обійти Ейрині-Григорію Кацику з Греції з рахунком 3:1. Срібних нагород удостоїлися Марк Дорош (кадети, до 52 кг), Владислав Руденко (юніори, понад 76 кг) і Микита Дмитренко (U21, понад 84 кг).

Бронзових медалей у скарбниці української збірної — чотири. На третю сходинку п'єдесталу пошани в межах турніру піднімалися Шарліз Круглова (кадети, до 54 кг), Іван Маценко (кадети, до 63 кг), Вероніка Котенко (юніори, до 48 кг) і Владислав Канівець (юніори, до 68 кг).

А три львів'янки завоювали низку медалей на ЧС з кікбоксингу за версією WFMC у німецькому Мюльгаймі-на-Рурі. У їхньому активі — дві золоті, одна срібна та шість бронзових нагород. Найуспішнішою стала Юлія Лазурко, яка виступала у ваговій категорії до 55 кг серед дорослих. Вона здобула: перше місце — муайтай; перше місце — лоу-кік; третє місце — К-1. Марія Білобран у категорії до 60 кг серед дорослих виборола три бронзові медалі: третє місце — К-1; третє місце — муайтай; третє місце — лоу-кік. Ще три нагороди дісталися Кароліні Жеребецькій, яка виступала у ваговій категорії до 50 кг серед юніорів: друге місце — лоу-кік; третє місце — муайтай; третє місце — кік-лайт.

ДО СЛОВА

Литву позбавили права проведення Кубка світу 2027 зі сучасного єдиноборства, бо вона не захотіла допускати до змагань росіян і білорусів. Вільнюс відмовив представникам країн-агресорів, а в разі їхньої участи вимагав підписання декларації із засудженням війни в Україні.

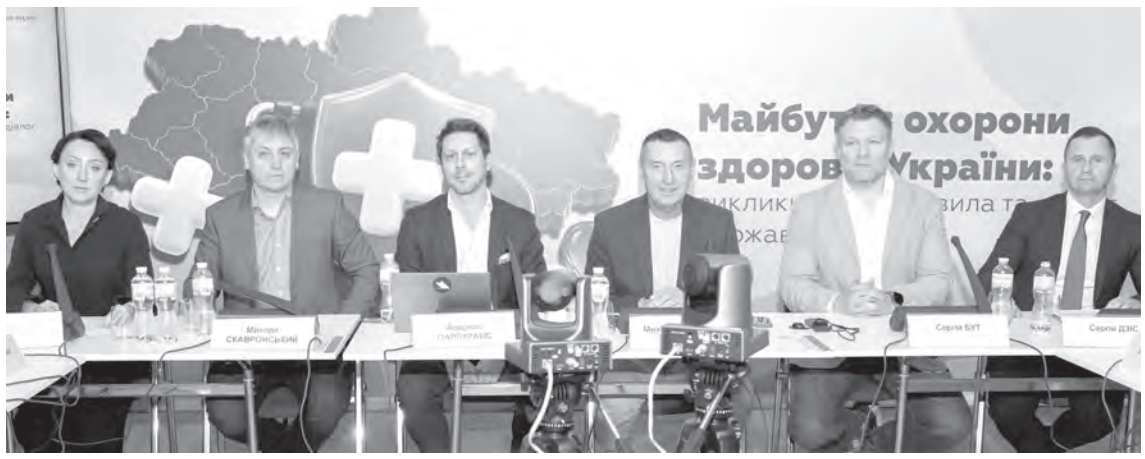
Фехтування чоловіків і жінок

■ Наталія Жолинська

Анна Максименко завоювала срібну медаль на Кубку світу з фехтування на шпагах у Касабланці (Марокко). В 1/16 вона перемогла чемпіонку світу Юлію Бєляєву з Естонії (15:12), а в 1/8 — бронзову медалістку Олімпіади-2020 у складі команди Італії Федеріку Ізолу (15:5).

У чвертьфіналі Анна подолала росіянку Анастасію Рустамову (15:10), а в півфіналі — ще одну росіянку, Айзанат Муртазаєву. Фінальний поєдинок відбувався у рівній боротьбі й завершився з перевагою в один укол на користь італійки Роберти Марцані (15:14). Для 19-річної львів'янки, яка вже двічі сходила на п'єдестал Ґран-прі (золото Будапешта-2025, бронза Дохи-2026), це перша в кар'єрі особиста медаль Кубка світу. До цього вона ставала призеркою лише у складі команди (срібло Ванкувера-2024).

А на Кубку світу з фехтування на рапірах у японському Такамацу Україну в чоловічому турнірі представляло семеро спортсменів. Четверо з них змогли вийти в груповий етап і продовжити боротьбу в раунді прямого вибування. Найкраще серед українців виступив Андрій Погребняк, який здобув п'ять перемог у шести поєдинках. Максим Гаравський, Микита Асташов та Євген Лазаренко завершили груповий раунд із трьома перемогами й трьома поразками кожен.

ПРИВАТНІ МЕДИЧНІ КОМПАНІЇ ЗАКЛИКАЛИ ДО ДІАЛОГУ

■ Зоряна Павлюк

Приватна медицина в Україні опинилася під тиском Програми медичних гарантій. Для пацієнтів це загрожує суттєвим зниженням рівня медичних сервісів. А для країни загалом — репутаційними втратами. Адже проблема виходить за межі медицини й стосується інвестиційної привабливості країни та її репутації на шляху до Європейського Союзу.

Про це йшлося під час круглого столу «Майбутнє охорони здоров'я України: виклики, рівні правила та діалог держави і бізнесу». В дискусії брали участь представники приватних медичних закладів, юристи й представники міжнародних організацій. Зокрема Оскар Гаспар, президент Європейського союзу приватних лікарень.

Учасники наголошували, що вони відкриті до діалогу з владою. «Ми хочемо партнерства в інтересах пацієнтів і доступності медицини», — заявив Микола Скавронський, заступник генерального директора «Сінево Україна». Проте представники Міністерства охорони здоров'я, Національної служби здоров'я та профільного комітету Верховної Ради України, яких запросили на дискусію, на захід не прийшли. Відтак за підсумками дискусії Торгово-промислова палата, яка організувала круглий стіл, готує звернення до українського уряду.

О котрій годині найкраще обідати

■ Віолетта Орлова

Час обідньої трапези безпосередньо впливає на травлення, рівень енергії протягом дня та швидкість обміну речовин.

Про це розповіла дієтолог Гезер Кеніґ з Індіани. Вона поділилась, що сама щодня сідає за стіл приблизно о 12:00, оскільки це створює передбачуваний ритм для шлунково-кишкового тракту. «Харчування у сталий час для обіду допомагає підтримувати травлення, оскільки наше тіло входить у передбачуваний ритм прийому їжі», — пояснила експерт.

А для кишківника вкрай важлива передбачуваність: коли людина їсть за сталим розкладом, організм завчасно вмикає потрібні механізми —виділяє шлунковий сік, ферменти та налаштовує роботу кишкових м'язів. Рівно полудень виступає ідеальною серединою активного дня. За спостереженнями медика, надто ранній перекус змусить шукати їжу ще задовго до вечора. Якщо ж терпіти до останнього, виникає дикий голод, через який людина миттєво ковтає величезні порції, заробивши собі відчутне здуття живота та важкість. Водночас дієтолог заспокоює: секундна точність тут не потрібна, та й універсальної години для всіх не існує, адже спосіб життя та відчуття голоду в кожного індивідуальні. Головне — виробити власний стабільний графік без хаотичних перекусів, аби шлунково-кишковий тракт розумів, коли надійде порція енергії.

Крім того, фахівець настійно радить повністю відмовитися від набігів на холодильник пізно ввечері та закінчувати вечерю щонайменше за три години до сну. Такий часовий запас дасть змогу спокійно перетравити все з'їдене та позбавить від нічної печії, відрижки й переповненого живота. «Головне — знайти графік прийому їжі, який буде більш-менш послідовним, аби стимулювати регулярність трапез, витримувати час відносно сну й уникати пізніх перекусів на ніч», — наголосила вона.

Що допомагає підтримувати гостроту зору

■ Олександра Баландюх

Здоров'я очей, як і серця, значною мірою залежить від стану кровоносних судин. Через дрібні судини тканини ока отримують кисень і поживні речовини, необхідні для нормального функціонування. Тому збалансоване харчування, яке підтримує серцево-судинну систему, може бути важливим і для здоров'я очей, зазначив український гастроентеролог-дієтолог Олег Швець. Він назвав вітаміни та мінерали, важливі для збереження гостроти зору, а також овочі й фрукти, які ними багаті.

Олег Швець

Вітамін А дуже важливий для нормального зору. «Він бере участь у формуванні зорових пігментів сітківки, завдяки яким око сприймає світло. Особливо важливий для зору в умовах недостатнього освітлення. Вітамін А також необхідний для підтримання нормального стану поверхні ока, зокрема рогівки та кон'юнктиви. Його виражений дефіцит може спричиняти сухість очей, погіршення сутінкового зору та інші серйозні порушення», — зауважив професор. Морква містить багато бета-каротину — речовини, з якої організм може утворювати вітамін А. До інших джерел провітаміну А належать батат, гарбуз, абрикоси та помаранчеві сорти дині.

За словами лікаря, **вітамін С** як антиоксидант допомагає захищати клітини від окисного пошкодження, спричиненого, зокрема, нездоровим харчуванням, шкідливими звичками та факторами навколишнього середовища. Він необхідний для синтезу колагену, тож сприяє відновленню та формуванню нових тканинних клітин. На вітамін С багаті цитрусові (апельсини, мандарини, грейпфрути та лимони), персики, червоний болгарський перець, помідори та полуниці.

Вітамін Е допомагає підтримувати здоров'я клітин, захищаючи їх від окисного пошкодження. Він міститься в авокадо, мигдалі, рослинних оліях і насінні соняшнику. «Ці каротиноїди містяться в пігментах зелених листових овочів та інших яскраво забарвлених продуктів. Вони відіграють ключову роль у захисті макули — ділянки сітківки, що забезпечує центральний зір», — відзначив медик.

На **лютеїн та зеаксантин** багаті капуста кале та шпинат, а також салат ромен, листова капуста колард, зелень ріпи, броколі та зелений горошок. Хорошим джерелом цих антиоксидантів є і яєчні жовтки та фісташки.

Цинк допомагає підтримувати здоров'я сітківки ока та бере участь в обміні вітаміну А, необхідного для нормального зору. Однак надмірне тривале споживання його у формі добавок може порушувати засвоєння міді, необхідної для утворення еритроцитів. Обидва мінерали містяться в різних бобових культурах — квасолі, горосі та сочевиці. Джерелами цинку також є устриці, нежирне червоне м'ясо, птиця та збагачені зернові продукти.

Д-р Швець поділився, що повноцінне здорове харчування для більшости людей є найкращим способом отримати поживні речовини. За його словами, виняток становлять люди з ризиком розвитку вікової макулярної дегенерації або вже діагностованим захворюванням. У таких випадках офтальмолог може рекомендувати спеціальну комбінацію вітамінів С і Е, цинку, міді, лютеїну та зеаксантину, яка дозволить знизити ризик прогресування хвороби до пізньої стадії. Приймати такі добавки варто лише після консультації з лікарем.

СОНЦЕ МОГЛО «З'ЇСТИ» СУПЕРЗЕМЛЮ

■ Богдан Фролов

Зоряна еволюція може бути доволі хаотичною, тож не дивно, що одна-дві планети опиняються втягнутими у безодню в якийсь момент космічної історії. Згідно з новим дослідженням, мільярди років тому наше молоде Сонце могло поглинути планету, маса якої була приблизно в п'ять—десять разів більшою за земну. Важливо, що найновіший аналіз переконливо вказує на можливість виявити всередині Сонця «відбитки пальців» цієї загубленої планети.

Художнє зображення зірки, що поглинає планету. Лінія відображає шлях планети, яка спірально рухається до зірки та зрештою стикається з нею

Ба більше, ця конкретна модель також узгоджується з незалежними вимірами внутрішньої будови Сонця, наближаючи астрономів до розкриття цього галактичного «вбивства». «Наше нове дослідження припускає, що планета, у кілька разів масивніша за Землю, могла впасти в молоде Сонце й залишити стійкий хімічний слід глибоко всередині нього», — заявив Мутлу Йилдиз, астроном з Університету Еге в Туреччині й автор дослідження.

Ця робота торкається двох окремих загадок. По-перше, звичайні сонячні моделі здебільшого мали труднощі з відтворенням реальних спостережень сонячної конвективної зони, тобто зовнішнього шару зірки. По-друге, на поверхні Сонця спостерігався помітний дефіцит літію, порівнюючи із зірками подібного розміру.

Причина, через яку друге становило проблему, полягала в тому, що літій, який складається з трьох протонів, має бути серед найперших елементів, що виникають у ході зоряної еволюції. На це своєрідне спостереження у д-ра Йилдиза знайшлося своєрідне припущення: а що, якщо поглинання старої планети змінило хімічний склад нашої зірки? «Нам було цікаво, чи могли ці проблеми мати спільне походження в ранній хімічній історії Сонця, — роз'яснив він. — Оскільки планети складаються з матеріалу, хімічно відмінного від газу в диску, ми задалися питанням, чи могло раннє поглинання планети залишити хімічний слід усередині молодого Сонця».

Для дослідження вчений використав модуль із відкритим вихідним кодом, аби змоделювати еволюцію зірки в рамках широкого спектра теорій, вивчаючи різні сценарії акреції, що призвели б до існування того Сонця, яким ми його знаємо і бачимо сьогодні. Модель, що пасувала найкраще, узгоджувалася з гіпотезою, яка передбачала поглинання Сонцем планети «масою суперземлі» мільярди років тому.

Показники також узгоджуються з відомими вимірами внутрішньої будови Сонця і вмісту літію. Це також може пояснити, чому, порівнюючи з подібними зоряними системами, у нашій Сонячній системі не так багато планет розміром із суперземлю. «Ми припускали, що поглинання планети може вплинути на сонячну структуру, але не очікували, що розрахунки збіжаться саме на такому конкретному діапазоні маси суперземлі, — додав астроном. — Це був один із найцікавіших результатів дослідження».

Він наголосив, що ці розрахунки підкріплюють фізичну правдоподібність того, що наше Сонце «проковтнуло» планету розміром із суперземлю. Але це ще не підтвердження того, що це сталося насправді. Проте результати є привабливим кандидатом на роль «ключового відсутнього інгредієнта» у наших сонячних і зоряних моделях. Тож майбутні теоретичні та спостережні дослідження, можливо, захочуть врахувати цей сценарій. «Чи може Сонце й досі містити спостережувані докази того, що таке поглинання справді відбулося? Ми вважаємо, що може, — підсумував д-р Йилдиз. — Наступний крок — перевірити, чи можна незалежно виявити ці сліди».

SpaceX збудує найбільший у світі космодром

■ Олександра Бодняк

Компанія SpaceX повідомила про намір збудувати на острові Пекан (штат Луїзіана) найбільший у світі комплекс для запуску ракет, вартість якого може сягнути 100 млрд USD.

Початок будівництва майданчика площею понад 50,5 тис. га запланований на 2027 рік, а перший запуск із нового космодрому — на 2029-й. Комплекс використовуватимуть передусім для запусків ракети Starship і реалізації супутникових проєктів SpaceX. «Ідеться про тисячі запусків Starship щороку», — поділилася Гвінн Шотвелл, президент компанії.

Ілон Маск планує використовувати Starship для масштабного розгортання супутників, які можна застосовувати для обробки даних штучного інтелекту. В перспективі на орбіті може перебувати до 1 млн таких супутників. Новий космодром розширить запускові потужності SpaceX, що зараз використовує майданчики в південному Техасі та у Флориді.

ДО СЛОВА

SpaceX успішно запустила на Міжнародну космічну станцію корабель Dragon із чотирма астронавтами на борту. У складі команди є Джошуа Кутрик, канадський астронавт, який має українське коріння.

Дивні космічні об'єкти

■ Іван Заторський

Космічний телескоп імені Джеймса Вебба зробив відкриття, що може змінити уявлення астрономів про межі формування зірок. Про це поінформувала Європейська космічна агенція (ESA).

Під час спостережень за ділянкою активного зореутворення IC 348, що перебуває приблизно за 1 тис. світлових років від Землі, науковці знайшли найменш масивні з відомих коричневих карликів.

IC 348 лежить у сузір'ї Персея і є однією з найближчих до нас ділянок, де народжуються зорі. Саме тому астрономи використали потужності телескопа Вебба, щоб з'ясувати, наскільки малими можуть бути об'єкти, які формуються за зоряним сценарієм.

Коричневі карлики виникають унаслідок колапсу хмар газу, як і звичайні зорі. Однак їхньої маси недостатньо для стабільного термоядерного перетворення водню на гелій. Ще 2022 року телескоп знайшов у IC 348 коричневих карликів масою близько трьох-чотирьох Юпітерів. Нові, глибші спостереження дозволили виявити ще менші об'єкти — приблизно удвічі масивніші за Юпітер, або близько 0,19 % маси Сонця. За даними ESA, це найменш масивні коричневі карлики, відомі на сьогодні. Їхнє існування ставить нові питання перед моделями формування зірок, адже такі легкі об'єкти все одно змогли сформуватися за «зоряним» сценарієм.

Астрономи помітили й іншу загадкову деталь: біля одного з карликів є ознаки диска з речовини, де потенційно можуть формуватися планети. Водночас сам об'єкт за масою вже майже наближається до планет. Дослідники також виявили в атмосферах найменших карликів незвичайні ознаки вуглеводнів. Не виключено, що настільки легкі об'єкти згодом виділять в окремий спектральний клас.

ГОРОСКОП із 5 до 11 листопада

Овен (21.03—20.04)

Зараз сприятливий час для обговорення підвищення зарплати. Водночас резервний фонд зберігайте недоторканним. Зверніть увагу на шийну зону: масаж виявиться дуже доречним. І не ігноруйте сигнали втоми, інакше імунітет дасть збій. У сфері почуттів на вас чекає перезавантаження. Якщо ви у стосунках, отримаєте хвилю ніжности, якщо не сваритиметесь через дрібниці. А самотніх очікують доленосні знайомства у звичайнісіньких місцях, приміром, у ранковій черзі за кавою.

Телець (21.04—21.05)

Не бійтесь пропонувати керівництву сміливі ідеї: вони обіцяють дивіденди вже до кінця сезону. Але уникайте великих покупок, аби не пошкодувати про втрачений надарма бюджет. Помірні фізичні навантаження повернуть тонус і чудовий настрій. Якщо в парі накопичилася напруга, зараз саме час для м'якої та відвертої розмови. Вільним від зобов'язань варто придивитися до свого оточення: можливо, ваш давній знайомий уже давно споглядає на вас іншими очима.

Близнюки (22.05—21.06)

Будьте уважні під час підписання документів і ретельно перечитуйте кожен пункт. Корисно додати до щоденного графіка дихальні вправи або медитації для зняття стресу. В особистому житті настає період флірту, легких побачень і яскравих емоцій. Тим, хто в парі, варто додати пристрасти або влаштувати спонтанну подорож на вихідні. Самотні опиняться в центрі уваги на будь-яких вечірках і заходах.

Рак (22.06—23.07)

Не пропустіть шанс проявити ініціативу в нових проєктах, щоб активізувати зрушення в кар'єрі. Утримайтесь від позичання грошей навіть близьким друзям. Покупки для дому втішать, лише якщо вони заздалегідь вписані в сімейний бюджет. Психосоматика зараз сильна як ніколи: не тримайте образ у собі, щоб не провокувати проблем зі здоров'ям. Для тих, хто шукає свою половинку, може настати зустріч із надійною людиною, готовою до серйозних кроків.

Лев (24.07—23.08)

Незабаром можливі приємні грошові бонуси або повернення старого боргу. Пам'ятайте, що ваша щедрість — це чудово, але не забувайте відкладати на особисті мрії. Чудовим рішенням стане плавання, легка розтяжка, дотримуйтеся режиму дня та стежте за тиском, особливо в дні зміни погоди. Романтичне побачення може перевернути ваше уявлення про ідеального партнера. Дозвольте собі бути не тільки сильними, а й ніжними.

Діва (24.08—23.09)

На роботі варто уникати пліток і закулісних ігор — не ставайте на чийсь бік у суперечках і залишайтеся нейтральними. Будьте обережні з онлайн-покупками на сумнівних сайтах. Аналіз вашого бюджету викриє, куди зникають кошти, і дозволить швидко залатати діри. Бережіть суглоби й ноги від переохолодження під час довгих піших прогулянок. Якщо в парі були непорозуміння, тиждень допоможе розставити всі крапки над «і» без зайвих емоцій. Вільним варто знизити планку вимог до потенційних кандидатів: ідеальних людей немає.

Терези (24.09—23.10)

Великі інвестиції краще відкласти, натомість грамотно розподілити ресурси й не брати на себе чужі робочі обов'язки. Ваш естетичний смак може дати хороший прибуток, якщо захочете продавати свої ідеї. Перепади настрою здатні вибивати з колії, тому практика усвідомленості буде як ніколи доречною. Краще не перевтомлюватися на роботі й знаходити час для повноцінного відпочинку. Для тих, хто шукає кохання, тиждень стане періодом романтики.

Скорпіон (24.10—22.11)

Можливі несподівані надходження грошей, премії або вигідні пропозиції щодо зміни роботи, а ваша інтуїція підкаже, куди краще вкласти свої кошти. Але будьте обережними з кредитами та позиками, бо зараз не найкращий час брати на себе зобов'язання. Заняття боксом, танцями або інтенсивним фітнесом допоможуть скинути накопичений негатив. Дозволяйте собі іноді трохи лінуватися без почуття провини та уникайте гіпотермії.

Стрілець (23.11—21.12)

Не інвестуйте у проєкти, у яких не тямите, а консультація з досвідченим фахівцем вбереже від помилок. Ноги та стегна можуть подавати сигнали втоми, особливо якщо ви багато часу проводите на ногах. Додайте в розпорядок дня легкі розминки та контрастний душ для поліпшення кровообігу. Якщо в парі давно не було романтики, улаштуйте собі мініВідпустку. Вільних очікує цікаве знайомство в дорозі, транспорті або під час навчання.

Козеріг (22.12—20.01)

Фінансові ризики зараз недоречні: дотримуйтесь перевірених схем та інвестуйте лише в надійні активи. Намагайтесь не перенавантажувати коліна під час тренувань і уникайте падінь у дощову погоду. Не забувайте робити перерви під час тривалої роботи за комп'ютером. Партнер чекає на підтримку, а не на сухий аналіз подій та критичні зауваження. Якщо ви самотні, не замикайтесь у робочому коконі, а дозвольте собі піти на побачення.

Водолій (21.01—19.02)

Не слухайте непроханих порад збоку: у фінансових питаннях довіряйте лише сухим фактам і розрахункам. Будьте уважні з дрібними готівковими коштами й електронними грошима, бо є ризик утратити їх через неуважність. Нервова система може давати збої через потік інформації, тому уникайте його хоча б у вихідні. Якщо ви у парі, вам із партнером варто знайти спільне гобі, щоб освіжити почуття. На вільних очікує вихор флірту в інтернеті або в компанії однодумців.

Риби (20.02—20.03)

На роботі уникайте конфліктних колег і не втручайтеся в інтриги — це збереже вам енергію. Витрати можуть трохи перевищити запланований рівень, але ці гроші швидко повернуться. Будьте обережні з лікарськими препаратами й алкоголем, бо ваш організм зараз надзвичайно чутливий до токсинів. Для тих, хто в парі, це найкращий час для відвертости, ніжности та планування спільного майбутнього. Якщо ваше серце вільне, готуйтесь до зустрічі з людиною, яка здасться на диво знайомою.

Світлана Таланова

С	И	Л	У	М	І	Н	Б	О	Р
З	А	С	Ь	Н	У	Т	А	Л	Й
А	З	Р	З	О	Л	О	Т	О	І
Л	Н	І	Н	А	Г	Н	А	М	Н
І	О	Б	О	Л	О	В	О	Й	І
З	Р	Л	Р	У	Л	Е	Т	О	М
О	Б	О	Р	Т	У	Т	Ь	Д	Ю
Ь	Д	І	М	Т	И	Т	А	Н	Л
Й	І	Т	І	Л	Х	Р	О	М	А
С	Т	А	Л	Ь	Н	У	В	А	Ч

Серед літер у клітинках знайдіть указані слова: алюміній, бронза, бор, йод, залізо, золото, латунь, літій, манган, олово, ртуть, силумін, срібло, сталь, телур, титан, хром, чавун. Запишіть слово, що залишилося.

Відповідь на завдання із № 44: екслібрис.

Копав траншею, а знайшов золото

■ Ірина Погоріла

У Бельгії 18-річний студент під час літнього підробітку виявив десятки золотих злитків і відра з монетами.

Скарб був захований у стіні старовинного будинку. Незвичайна знахідка сталася в місті Дендермонде, за 30 км від Брюсселя. Кобі працював на будівельному майданчику й копав траншею для каналізаційної системи, коли раптом помітив під землею щось блискуче. Спершу подумав, що знайшов звичайні монети номіналом один євро. Однак незабаром з'ясувалося, що знахідка набагато цінніша — вартість скарбу оцінюють у 9 млн EUR.

Золоті злитки, монети та великі шматки золота були заховані в кам'яній кладці біля колишньої пивниці. Золото знайшли на старій віллі кінця XIX ст., яка колись належала місцевому пивовару Теофілу ван Аше. Походження скарбу залишається головною загадкою. Це з'ясовує прокуратура Східної Фландрії. Влада також має з'ясувати, чи не пов'язане виявлене золото з якимось злочином.

Піт Буйзе, колишній мер Дендермонде, розповів, що родина Теофіла ван Аше була заможною. У чоловіка було троє дітей, однак жоден із них не одружився. Тому, за однією з версій, таємницю захованого багатства могли просто не передати наступним поколінням.

Студент не намагався привласнити знахідку. Він повідомив про неї роботодавця та правоохоронців.